

# Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1963 | ΑΡΙΘ. 20

## Ο ΚΥΡΙΟΣ ΩΣ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Γ'

Ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ὑπῆρξε τελεία θρησκευτικὴ προσωπικότης καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἠθικὸς ἄνθρωπος, ὡς εἶδομεν εἰς τὰ δύο προηγούμενα φύλλα τοῦ «Ἐφημερίου». Ὁ Κύριος ἐπὶ πλεόν ὑπῆρξεν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀρτία καὶ ὠλοκληρωμένη προσωπικότης, ἡ ὁποία ἐνηρμόνισεν εἰς τὴν ζωὴν τῆς τὰς διαφόρους ἀξιολογικὰς ροπὰς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἠύλόγησε τὸ πλήρωμα τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν.

Ὁ Ἰησοῦς οὐδόλως ἠρνήθη τὰς κατωτέρας ὑλικὰς καὶ βιολογικὰς ἀξίας, ἀλλὰ τὰς ἐξηγίασε. ἠύλόγησε τὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ ἦτο ὁ ἰατρὸς ὅχι μόνον τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν σωμάτων. Ἐπίσης ὁ Κύριος ἠύλόγησε τὸν γάμον ἐν Κανᾶ καὶ μετέβαλε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον πρὸς ψυχαγωγίαν τῶν παρόντων. Χαρακτηριστικὸν ἔπειτα εἶναι, ὅτι ὁ Κύριος ἐδέχετο προσκλήσεις εἰς φιλικὰ γεύματα καὶ ἐστιάσεις, τοῦθ' ὕπερ συνετέλεσεν, ὥστε οἱ ἐχθροὶ τοῦ νὰ χαρακτηρίζουν Αὐτὸν ὡς «φάγον καὶ οἰνοπότην»<sup>12</sup>.

12. Π. Μπρατσιώτου, Χριστιανισμὸς καὶ πολιτισμὸς, σελ. 14—15. Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριφιδίου, ἐν Ἀθήναις 1958, σελ. 145. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ καλλιέργεια τῆς βουλήσεως διὰ τοῦ ὀρθοδόξου μορφωτικοῦ ἔργου, ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 18.

Ἄξια μνείας ἔπειτα εἶναι ἡ στάσις τοῦ Κυρίου ἔναντι τῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ γνωστικῶν ἀξιῶν. Ὁ Κύριος ἀνεγνώρισε τὸ κράτος, εἰπὼν τὸ «ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Ματθ. κβ', 21), καὶ ὑπῆρξε πρότυπον ὑγιῶς κοινωνικότητος καὶ συναναστροφῆς. Ἀκόμη ἀνεστρέφετο καὶ μετὰ ἀμαρτωλῶν, διὰ τὴν σῶσιν αὐτοῦς καὶ τοὺς ἐλκύσῃ ἐκ τοῦ σκότους πρὸς τὸ φῶς. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σχέσιν τοῦ Κυρίου πρὸς τὰς ἀξίας τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας, οὗτος ὑπῆρξεν ὁ σαρκωθεὶς Λόγος, ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ἀπολύτου ἀληθείας, γνώσεως καὶ σοφίας, αὐτὴ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Δι' αὐτὸ ὁ Κύριος ἔδιδε τὰς προτροπὰς «Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς» (Ἰωάν. ε', 39) καὶ «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. η', 32).

Ἐπὶ πλέον ὁ Σωτὴρ ἔχει ζῶσαν σχέσιν πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ὠραίου. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ ποιητικὸς ρυθμὸς εἰς ἐκτενῆ τμήματα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου (π.χ. Ματθ. ια', 25—30). Ἐν τοῖς ἀποφθέγμασιν ἢ λογίοις Αὐτοῦ συχνάκις εἶναι ἐμφανῆς ἡ χρῆσις τοῦ χαρακτηρίζοντος τὴν Ἑβραϊκὴν ποίησιν παραλληλισμοῦ τῶν μελῶν ἐν τοῖς διστίχοις, ὁ ὁποῖος συνίσταται εἰς τὴν ἐπανάληψιν καὶ εἰς τὸν δεῦτερον στίχον τῆς κυρίας ιδέας διὰ φράσεων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ποικίλων, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε μὲν ἀναπτύσσουν καὶ ἰσχυροποιοῦν αὐτήν, ἄλλοτε δὲ ἀντιτάσσουν εἰς αὐτήν μίαν ἀντίθεσιν. Παραδείγματα τοιαῦτα παραθέτει ὁ Fillion τὰ ἐπόμενα:

«Οἱ ἔσχατοι ἔσονται πρῶτοι  
καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι»  
(Ματθ. η', 16),

«Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν  
ἀλλὰ ζώντων»  
(Ματθ. κβ', 32).

«Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί  
μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων»  
(Ματθ. ζ', 6).

Ἐνίοτε ἀντὶ διστίχου ὑπάρχουν τρεῖς τοιοῦτοι στίχοι συνηνωμένοι:

«Αἰτεῖται καὶ δοθήσεται ὑμῖν,  
ζητεῖτε καὶ εὕρησετε,  
κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν»  
(Ματθ. ζ', 7) <sup>13</sup>.

Ἐπὶ πλεόν ὁ Κύριος πρὸς διασάφησιν τῆς διδασκαλίας του χρησιμοποιεῖ ἐν πλεονασμῷ τὰς εἰκόνας, τὰς παρομοιώσεις, τὰς συγκρίσεις, γνωρίζων τὴν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν αὐταὶ ἀσκοῦν ἐπὶ τῆς φαντασίας <sup>14</sup>.

Ἐπειτα τὸ ὅτι ὁ Κύριος συνεκινεῖτο ἐκ τοῦ ὥραίου ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἐπισημαίνων τὴν ὥραιότητα τῶν κρίνων τοῦ ἀγροῦ (Ματθ. ζ', 28), ὁ θεωρήσας ὡς «ἔργον καλόν» τὴν ὑπὸ τῆς γυναικὸς προσφορὰν εἰς αὐτὸν τοῦ πολυτίμου μύρου (Ματθ. κς', 10), ὁ μὴ ἀπαξιώσας νὰ φέρῃ ὥραϊον καὶ πολύτιμον ἄρραφον χιτῶνα («ἐκ τῶν ἄνωθεν ὕφαντὸν δι' ἔθλου»), ὕφανθέντα ὑπὸ τῶν χειρῶν μιᾶς γυναικὸς (Ἰωάν. ιθ', 23), ὁ τελέσας τὸν μυστικὸν καὶ ἀποχαιρετιστήριον δεῖπνον ἐντὸς ἡὔρεπισμένου καὶ ἐστρωμένου μεγάλου «ἀνωγαίου» (Ματθ. κς', 17—20· Μάρκ. ιδ', 12—17· Λουκ. κβ', 7—13) κ.ο.κ. <sup>15</sup>.

\* \*

Πολλοὶ νομίζουν, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ζωὴ εἶναι μία ζωὴ πνευματικῆς στενότητος καὶ μονομερείας καὶ ὅτι ὁ μιμούμενος εἰς τὴν ζωὴν του τὸν Χριστὸν εἶναι ὁ καθυστερημένος καὶ «στενοκέφαλος» ἄνθρωπος. Τὸ πόσον οὗτοι δὲν σκέπτονται ὀρθῶς ἀποδεικνύεται ἀκριβῶς ἐκ τῆς μελέτης τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ συνισταμένη πάσης ἀνθρωπίνης τελειότητος καὶ ἡ

13. L. Fillion. Vie de Jésus, τόμ. 2, Paris 1929, σελ. 281.

14. Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 284. Π Τ ρ ε μ π έ λ α, Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ, σελ. 186, 190.

15. Εὐάγγ. Θεοδώρου, Ἡ καλλιέργεια τῆς βουλήσεως διὰ τοῦ ὀρθοδόξου μορφωτικοῦ ἔργου, σελ. 18—19.

## ΤΙΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΝ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ὅπωςδὴποτε, εἰς ἡμᾶς τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς ζῶντας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τοῦ Κυρίου, ἐρχομένους εἰς στενοτέραν ἐπαφὴν καὶ γνωριμίαν πρὸς τὸν διαλάμποντα πλοῦτον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνογραφίας, ἐπιφυλάσσειται τὸ ὄντως μέγα καὶ διακριτικὸν προνόμιον ν' ἀπολαμβάνωμεν καθ' ἐκάστην τὰς ὑπερόχους διδασκαλίας, αἱ ὁποῖαι ἀναπηδοῦν ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου στίχου τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ προτρέπουν ἡμᾶς εἰς δοξολογίαν τοῦ τιμωμένου προσώπου, ἢ εἰς μίμησιν αὐτοῦ ἔν τε τῇ ἀρετῇ, τῇ ἀσκήσει καὶ τῇ ἀθλήσει. Εἰς ἡμᾶς δὲ ἐναπόκειται ἡ θετικὴ πρόσληψις καὶ ἡ εὐεργετικὴ ἀφομοίωσις τῶν ἀνεκτιμητῶν τούτων πνευματικῶν μαργαριτῶν τῶν ἐγχετεσπαρμένων εἰς τὰ ἱερὰ κείμενα.

Λαμπρὰν τῷ ὄντι θέσιν κατέχει ἐντὸς τοῦ ἐνιαυσίου ἑορταστικοῦ κύκλου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἡ μνήμη Δημητρίου τοῦ Μεγαλομάρτυρος καὶ μυροβλύτου. Οὗτος, γόνος καὶ θρέμμα τῆς τὸ πάλαι διαλαμψάσης ἐπιφανοῦς πόλεως Θεσσαλονίκης, ἔζησε καὶ ἤθλησε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ἡ φώτεινὴ καὶ ἥρωικὴ μορφή τοῦ μάρτυρος ἀνεκάθεν συγκινεῖ τὰς γνησίας χριστιανικὰς ψυχὰς καὶ ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου του τελουμένη ἀκολουθία προβάλλει ἀνάγλυφον τὴν σύντο-

---

ἀπαράμιλλος ἐναρμόνισις πασῶν τῶν ἀξιῶν. Ἐπομένως ὁ ἀληθὴς Χριστιανός, ὅστις ἀκολουθεῖ εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Κυρίου, δὲν εἶναι ὁ στενοκέφαλος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰ παράπια εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπη μόνον πρὸς μίαν κατεύθυνσιν, ἀλλ' εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν «ἀνοικτομάτης» ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀντικρῦζει καὶ ἐναρμονίζει τὸ πλήρωμα τῶν ἀξιῶν. "Ὅθεν ἄς συνδέσωμεν περισσότερο τὴν ζωὴν μας μὲ τὸν Χριστὸν καὶ ἄς μετὰσχωμεν τῆς μυστικῆς ζωῆς Αὐτοῦ διὰ τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. "Ὅσον περισσότερο συνδεόμεθα μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τόσον περισσότερους ἀστερισμοὺς θὰ ἀνακαλύπτωμεν εἰς τὸ πνευματικὸν στερέωμα καὶ τόσον ἡ ζωὴ μας θὰ γίνεται πλουσιωτέρα καὶ ὠραιότερα.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

μον, ἀλλὰ τόσον ἔνδοξον ζωὴν του, ὡς καὶ τὰς ἀρετὰς τὰς κοσμοῦ-  
σας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Ἡ ἐπὶ τῆς γῆς Ἁγία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τιμᾷ καὶ γε-  
ραίνει τὴν μνήμην τῶν Ἁγίων καὶ τῶν Μαρτύρων, μεθ' ὧν λαμ-  
πρῶς τὸν Δημήτριον. Ὁ εὐσεβὴς ποιητὴς τῆς ἀκολουθίας παρου-  
σιάζει ἐνταῦθα τὴν ἐν οὐρανοῖς θριαμβεύουσαν Ἐκκλησίαν εἰς  
μίαν ἁρμονικὴν σύμπραξιν καὶ συμμετοχὴν εἰς τὴν ἄφατον χαρὰν  
καὶ ἀγαλλίασιν, ἣ ὁποία ἐφαπλοῦται ἐφ' ὅλης τῆς χριστιανικῆς  
γῆς ἕνεκα τῆς ἀθλήσεως τοῦ μάρτυρος.

*«Ἐκ τῶν ἀγγέλων ἐπαίνοισ στέφεται  
καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἄσματα δέχεται».*

Τοιοιουτρόπως διαπιστοῦται καὶ ἐνταῦθα ὁ στερεὸς καὶ ἀκα-  
τάλυτος καὶ ζῶν σύνδεσμος στρατευομένης καὶ θριαμβευούσης  
Ἐκκλησίας, ὕλικου καὶ πνευματικοῦ μέρους αὐτῆς, διότι τὸν  
μάρτυρα δοξάζει καὶ τιμᾷ ὁλόκληρος ὁ θεανθρώπινος ὀργανισμὸς  
τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Δημήτριος στεφανοῦται διὰ τὴν προσωπικὴν του νίκη-  
κατὰ τῆς ὕλης καὶ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ ἡ νίκη αὕτη εἶναι ἅμα καὶ νίκη  
τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ διαβόλου.

*«... δι' οὗ ἐχθρὸς πέπτωκεν ὁ δόλιος  
Χριστοῦ νικῆσαντος».*

Σαφῶς καθορίζεται ὁ σκοπὸς δι' ὃν συγκαλεῖται τὸ πλῆθος  
τῶν φιλεόρτων χριστιανῶν, εἰς τὸ δοξαστικὸν τῶν στιχηρῶν.

*«Σήμερον συγκαλεῖται ἡμᾶς τοῦ ἀθλοφόρου  
ἢ παγκόσμιος πανήγυρις. Δεῦτε οὖν φιλέορτοι  
φαιδρῶς ἐκτελέσωμεν τὴν μνήμην αὐτοῦ».*

Ἐπίσης εἰς τὸ δεῦτερον ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς ἀναγινώσκομεν:

*«Τῇ τῶν ἁσμάτων τερπνότητι, τὴν παροῦσαν ἡμέραν  
φαιδρῶνόμεν καὶ ἠχῆσωμεν τὰ τοῦ μάρτυρος ἀγω-  
νίσματα· πρόκειται γὰρ ἡμῖν εἰς εὐφημίαν ὁ μέγας  
Δημήτριος».*

Ὡσαύτως εἰς τὸ Α' κάθισμα τοῦ ὄρθρου ὁ ποιητὴς ἀπευθύ-  
νεται εἰς ἅ' πρόσωπον πρὸς τὸν Ἅγιον λέγων.

*«Ἡ μνήμη σου, ἔνδοξε μάρτυς Δημήτριε,  
ἐφαιδρυνε σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ».*

καὶ πάντα συνήγαγεν ἄσματος ἐπαξίως  
εὐφημεῖν σε θεόφρον».

Ὁ αὐτὸς σκοπὸς τῆς ἐορτίου συνάξεως ἡμῶν διατυπῶται καὶ εἰς τὸν Οἶκον, ὡς καὶ εἰς ἕτερα τροπάρια, εἰς ἃ ὁ ποιητὴς ἄλλοτε μὲν ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πιστοὺς, ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸν Ἅγιον. Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν μετὰ πλήρους πεποιθήσεως, ὅτι οἱ μελωδικοὶ οὗτοι ὕμνοι, οἱ πλήρεις συναισθημάτων θαυμασμοῦ καὶ ἀναγνωρίσεως πρὸς τὸν Μάρτυρα, εὔρον πάντοτε τὴν δέουσαν ἀνταπόκρισιν εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς διανοίας τῶν πιστῶν καὶ προκαλοῦν ἰσχυρὰ βιώματα ἐν αὐτοῖς· γεννοῦν δ' ἅμα καὶ τὴν εὐγενῆ προσπάθειαν πρὸς μίμησιν τοῦ Ἁγίου.

Εἰς τὸ δεῦτερον στιχηρὸν τοῦ ἑσπερινοῦ ὁ Δημήτριος παρομοιάζεται πρὸς φωστῆρα διαλάμποντα ἐναργέστερον τοῦ φυσικοῦ ἡλίου. Ἄλλὰ παρὰ ταῦτα ὅμως, δὲν εἶναι αὐτόφωτος. Φωτίζεται πάντοτε καὶ ἐνισχύεται παρὰ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς τοῦ Νοητοῦ ἀδύτου ἡλίου.

«... Τοῦ ἡλίου φαεινότερον εἰς αἰὶ Δημήτριος  
διαλάμπει τοῖς πέρασιν, ἐξ ἀνεσπέρου  
φωτὸς λαμπόμενος».

Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ναὶ μὲν ὕμνεῖ τὸν Μάρτυρα, συγκρατεῖ δ' ὅμως τὴν σκέψιν τοῦ ἐκκλησιαζομένου πιστοῦ διατυπῶν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι διὰ τῶν μαρτύρων ἐπενεργεῖ πάντοτε ἡ Θεία Παντοδυναμία (Ἰω. ΙΕ, 5). Τὸ ἀκατάβλητον θάρρος μεθ' οὗ καθωπλίσθη ὁ Δημήτριος ὅταν ἤχθη ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις τότε ἐθεωρεῖτο πρόσωπον ὑπερφυσικὸν καὶ ἀπρόσιτον, ὁμολογήσας δημοσίᾳ τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν του, ἦτο βεβαίως ἐπίτευγμα τῆς ἰσχυρᾶς χριστιανικῆς του βουλήσεως καὶ τῆς πίστεως, οὐχ ἥττον ὅμως καὶ ἀποτέλεσμα θείας συμπαραστάσεως (Ματθ. Ι, 19). Ἄνισχυρος καὶ εὐάλωτος κατεστάθη ὁ ἐχθρός, ὅταν ὁ Ἅγιος περιεβλήθη τὴν πανοπλίαν τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν πίστεως. Καθίσταται δὲ δῆλον, ὅτι ἡ πραγματικότης τῆς ἀθλήσεως τοῦ Ἁγίου βαίνει παραλλήλως πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀκένωτος πηγὴ πάσης δυνάμεως.

«Χριστὸν ἐνδυσάμενος, μάρτυς Δημήτριε,  
κατεπολέμησας ἐχθρὸν τὸν ἀνίσχυρον».

Ἐν ἄλλοις σημείοις ἀξίον πολλῆς προσοχῆς εἶναι ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τῶν ἐπικαίρων ὕμνων δὲν τέρπει μόνον τὴν ἀκοὴν ἡμῶν καὶ

τὴν καρδίαν, ἀλλὰ προσπαθεῖ ταυτοχρόνως νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Τὰ ἱερά ἄσματα γίνονται ἐν εἶδος προσευχῆς καὶ ἐκκλήσεως πρὸς τε τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Μάρτυρα, ὃν παρακαλεῖ ὅπως ἐν τῇ διὰ τῆς ἀθλήσεως ἀποκτηθεῖσα παρρησία καὶ θεία συμπαθεῖα, πρεσβεύῃ πρὸς τὸν Σωτῆρα ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

*«Καὶ τῶν βασάνων ἀμοιβὴν τὴν τῶν θαυμάτων  
παροχὴν ἐδέξατο ἐκ τοῦ μόνου Θεοῦ  
τοῦ ἀγωνοθέτου, ᾧ καὶ πρεσβεύει ἐλεηθῆναι ἡμᾶς».*

Ἐπίσης,

*«Μιμούμενος τὸν ἐπὶ ξύλου τανυσθέντα  
εἰς σωτηρίαν παντὸς τοῦ κόσμου,  
τῶν θαυμάτων εἴληφας τὴν ἐνέργειαν  
ἀνθρώποις παρέχων τὰς ἰάσεις ἀφθόνως».*

Σοφῶς πράττουσα ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, υἰοθέτησε καὶ καθιέρωσε τὴν ἀκολουθίαν ταύτην κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου, διότι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι χριστιανοὶ στρέφοντες προσεκτικῶς τὰ ὄντα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος πρὸς τὰ ψαλλόμενα καὶ ἀναγινωσκόμενα, θὰ ἐν οἴσουν τίνα μισθὸν λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἐμμένων μέχρι τέλους εἰς τὴν πίστιν του. Ἀυτομάτως δὲ θὰ διαλυθῇ ἡ ἐντύπωσις, ὅτι οἱ πάσχοντες ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ οὐδὲν κερδίζουν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. Πρὸς ποῖον σκοπὸν τελοῦνται αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι; Πρὸς δοξολογίαν καὶ μακαρισμὸν τῶν ἑορταζομένων προσώπων. Τί καὶ ἂν ὁ Δημήτριος δὲν εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς γῆς; Εἶπομεν ὅτι μεταξὺ ἐπιγείου καὶ οὐρανοῦ Ἐκκλησίας ὑφίσταται ζῶν καὶ ἐνεργῶν σύνδεσμος καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἰς γεγονότα τοιαῦτα, ὡς ἡ ἄθλησις καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου, σύμπασα ἡ Ἐκκλησία χαίρει χαρὰν ἁγίαν καὶ πνευματικὴν. Ὡστε καὶ ἐπὶ τῆς γῆς δοξάζεται καὶ ἐν οὐρανοῖς μακαρίζεται ὁ νικῶν «τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου» (Ἐφ. ΣΤ, 12). Ἡ κατοικία του εὐρίσκεται εἰς τὰ οὐράνια σκηνώματα λελαμπρυσμένη ὑπὸ ἀκαταλύτου θείας δόξης.

*«Ἐχει μὲν ἡ θειοτάτη σου ψυχὴ καὶ ἄμωμος,  
ἀοίδιμη Δημήτριε, τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλὴμ  
κατοικητήριον, ἧς τὰ τείχη ἐν ταῖς ἀχράντοις  
χερσὶ τοῦ ἀοράτου Θεοῦ ἐξωροφῆνται».*

Δι' ὅλων τῶν τροπαρίων τοῦ ποιητοῦ διήκει ἡ μεγάλη ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν οἱ μάρτυρες καὶ γενικῶς οἱ πάσχοντες ὑπὲρ Χριστοῦ, πρὸς στιγμὴν φαίνονται βασανιζόμενοι καὶ θανατούμενοι. Ἡ πραγματικότης ὅμως εἶναι διάφορος. Πρὸς ἐμπέδωσιν δὲ καλλιτέραν τῆς χριστιανικῆς ταύτης βιοθεωρίας προσάγεται ἐν σχετικῶν χωρίων τῆς «Σοφίας Σολομώντος» εἰς τὰ ἀναγνώσματα τοῦ ἑσπερινοῦ:

*«Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ  
καὶ οὐ μὴ ἀφηται αὐτῶν βάσανος·  
ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι  
καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἢ ἔξοδος αὐτῶν  
καὶ ἢ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα,  
οἱ δὲ εἰσιν ἐν εἰρήρῃ».*

Οὕτω καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοῦ Ἁγίου προσεδίδετο πρωτεύουσα σημασία εἰς τὴν ὕλην καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν ἰσχύν, ἀγνοούντων ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι θρησκεία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας. Κυβερνᾶται δὲ ὑπὸ τοῦ ἀοράτου, παντοδυνάμου, πανσόφου, αἰωνίου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ, ὑπισχνουμένου οὐχὶ ὑλικὰς ἀπολαύσας καὶ ἀπολαύσεις, ἀλλὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, μακαριότητα καὶ γαλήνην συνειδήσεως. Ὁ ποιητὴς ἔχει συλλάβει τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἥτις εἶναι διάχυτος εἰς τὰ τροπάρια τῆς ἐορτῆς. Ὁ ἄγων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἦτο ἄγων τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς ἀθεΐας καὶ τῆς ὕλης.

*«Σὺ γὰρ τῆς Τριάδος γέγονας ὑπέρμαχος  
ἐν τῷ σταδίῳ ἀνδρείως ἐναθλήσας  
ὡς ἀδάμας στεροός».*

Τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον ἔσταξεν ἐκ τῆς λογχευθείσης πλευρᾶς τοῦ Ἁγίου φέρει εἰς τὸν νοῦν τοῦ ποιητοῦ τὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος κεντηθέντος τὴν πλευρὰν (Ἰω. ΙΘ, 34), οὐπὲρ θανάτου ἄριστος μιμητὴς ἐγένετο ὁ Δημήτριος.

*«Πάθει τὸ πάθος μιμούμενος  
τὸ ζωηφόρον Χριστοῦ,  
παρ' αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν τῶν θαυμάτων  
εἴληφας, Ἀθλοφόρε Δημήτριε».*

Μετ' ἰδιαζούσης δὲ ἐγκωμιαστικῆς διαθέσεως ὑμνεῖ τὸν Μάρτυρα ὁ ποιητὴς, ἐκθαμβούμενος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οὗτος κατηξιώθη ὁμοίου πρὸς τὸν Κύριον θανάτου. Τὸ τοιοῦτον ἐθεωρεῖτο



εἰς τοὺς Ἁγίους καὶ μάρτυρας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὡς ὑψίστη εὐνοία τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς.

Ἐκάστη σταγὼν αἵματος τοῦ Μάρτυρος Δημητρίου ἐγένετο εἰς πολὺτιμος λίθος εἰς τὸ βασιλικὸν διάδημα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπορφύρωσε τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα αὐτῆς.

*«Τοῖς τῶν αἱμάτων σου ρεῖθροις, Δημήτριε,  
τὴν Ἐκκλησίαν Θεὸς ἐπορφύρωσε».*

Ἡ νικηφόρος ἄθλησις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὡς καὶ τῶν συγχρόνων αὐτῶ, ἀπέβη τὸ χαροποῖον προανάκρουσμα τοῦ καθολικοῦ, μετ' ὀλίγα ἔτη, θριάμβου τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῆς φθινοῦσης εἰδωλολατρείας, ἀνελθόντος εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ἐκδόσαντος τῷ 313 μ.Χ. τὸ γνωστὸν διάταγμα περὶ ἀνεξιθρησκείας καὶ ἀργότερον ἐπισημοποιήσαντος τὸν χριστιανισμὸν ὡς τὴν θρησκείαν τοῦ Κράτους.

Εἰς τὸν Ἅγιον ὑπάρχουν δύο κανόνες, ὡς καὶ εἰς ἀφιερωμένος εἰς τὴν θαυματουργὸν ἐκ τοῦ σεισμοῦ διάσωσιν τῆς τοῦ Μάρτυρος πόλεως Θεσσαλονίκης τῷ 740 μ.Χ. περίπτου. Ὁ μὲν πρῶτος κανὼν τοῦ Ἁγίου ἔχει ἀκροστιχίδα: «Τῷ καλλινίκῳ προσλαλῶ Δημητρίῳ», ὁ δὲ δεῦτερος: «Ὑπόθεσιν ἔχων ἐγκωμίων ὁμοῦ καὶ δεήσεων τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Μύρον». Ὁ εἰς τὸν σεισμὸν κανὼν ἔχει ἀκροστιχίδα: «ὦ Χριστέ τῆς γῆς τὸν κλόνον παῦσον τάχος».

Ὁ κανὼν τοῦ σεισμοῦ ἀποτελεῖται ἐκ σειρᾶς τροπαρίων, ὧν τὸ περιεχόμενον εἶναι εἰς ὕμνος πρὸς τὴν ἄρρητον θείαν παντοδυναμίαν, ἧς ἐλάχιστον δεῖγμα εἶναι ἡ ἐν σεισμῷ ταραχῇ τῆς γῆς. Ἐνταῦθα εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν ἐκ βάθους τῆς κλυδωνιζομένης ἐκ τῶν πλημμελιμάτων ψυχῆς, διότι καίτοι ἐσαλεύθη ἡ γῆ, ἐν τούτοις ὁ Δεσπότης καὶ Κύριος τῶν πάντων δὲν ἠθέλησε τὴν ὀλοσχερῆ καταστροφὴν τῶν ἀνθρώπων.

*«Νῦν ἐγνωμεν, Κύριε, ὡς ἠθέλησας ἡμᾶς  
καὶ οὐδαμῶς συνέχωσας ὑπὸ τὴν γῆν  
συμπτόμασι χαλεποῖς πολλὰ πλημμελίσαντας  
εὐχαρίστως διό σε μεγαλύνομεν».*

Ἐν τέλει, ὁ ποιητὴς εὐρισκόμενος ἐν θείᾳ ἐξάρσει, ἀπευθύνεται πρὸς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἣν καὶ προσωποποιεῖ καλῶν αὐτὴν πρὸς ἀγαλλίασιν καὶ τέρψιν. Καὶ τοῦτο, διότι αὐτὴ ἐκ πολλῶν κατηξιώθη νὰ γεννήσῃ καὶ ἀναθρέψῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἑνα τοιοῦτον χριστιανόν, δεχθῆ δὲ εἰς τὴν προνομιούχον γῆν τῆς τὸ τίμιον καὶ ἡρωϊκὸν νεανικὸν του αἵμα.

«Εὐφραίνου ἐν Κυρίῳ, πόλις Θεσσαλονίκη,  
ἀγάλλου καὶ χόρευε, πίστει λαμπροφοροῦσα  
Δημήτριον τὸν πανένδοξον Ἀθλητὴν  
καὶ Μάρτυρα τῆς ἀληθείας  
ἐν κόλποις κατέχουσα ὡς θησαυρόν».

Καὶ δικαίως πρέπει νὰ σεμνύνεται καὶ νὰ καυχᾶται ἐν Κυρίῳ ἡ ἐν λόγῳ πόλις, διότι ἔλαβε θεία εὐδοκία τὸ προνόμιον νὰ μεγαλυνηθῆ διὰ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἁγίου, ὁ ὁποῖος ἠκολούθησε πιστῶς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου πρὸς τὸν μαθητὴν του Τιμόθεον «Σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Τιμ. β, 3). Τὴν πόλιν ταύτην ὁ Ἅγιος Δημήτριος περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αἵματος καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς θὰ ἴσταται πάντοτε ὑψηλὸς προστάτης καὶ βοηθὸς ἐπ' αὐτήν, ρυόμενος ἀπὸ παντὸς φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ κακοῦ τοὺς κατοίκους τῆς ὡς καὶ πάντας ἡμᾶς. Ἡ ὅλη αὐτὴ πνευματικὴ παιδαγῶγία ἐκ τῶν ὕμνων καὶ τῶν ἐγκωμίων πρὸς τὸν Ἅγιον Δημήτριον περαίνεται ἐν τῷ ἔσπερινῳ τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Νέστορος κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν (26ην), ἔνθα ἐπαναλαμβάνονται τρία στιχερὰ τροπάρια τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Τελευτῶντες τὸν πνευματικὸν τοῦτον περίπατον, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν δὲν ἐγράφθησαν διὰ νὰ θεωρῶνται ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐκ τοῦ μακρόθεν. Καλοῦμεθα ἅπαντες, ὅπως μὴ μείνωμεν παθητικοὶ δέκται καὶ θεαταὶ τῶν ἀκουσμένων καὶ δρωμένων κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου, ἀλλὰ νὰ ἐπιδείξωμεν ἕκαστος καὶ θετικὴν τινα ἐνέργειαν πρὸς μίμησιν Αὐτοῦ ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀρετῇ, ἵνα οὕτως ἡ ἀκολουθία αὕτη παρέξῃ εἰς ἡμᾶς πολλὴν ὠφέλειαν καὶ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον.

Πρεσβ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΡΙΤΣΑΣ

Ἄλλοτε ἐκ τῆς ἐφημερίδος ἐκδόθη ἡ ἀπαντήσις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

## Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

Ὁ Παπαφλέσσας ξέφυγε τὸν κίνδυνο τῆς θανατερῆς «χωσιᾶς» ἀπὸ τοὺς προεστοὺς. Καὶ μὲ τὴν ἀδάμαστη καὶ φανατική του προσήλωσι στοῖς ἰδανικὸν του, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ βλέπῃ σαρκωμένο καὶ πραγματοποιημένο στοῖς ἄμεσο μέλλον τὸ ὄραμά του γιὰ τὸ ξεσκλάβωμα τοῦ Γένους, προσκάλεισεν ἀνοικτὰ καὶ θαρρετὰ τοὺς προεστοὺς σὲ σύσκεψιν. Βιαζότανε νὰ ξεκινήσῃ καὶ ζητοῦσε νὰ στηριχθῇ στὴν ἐπιρροή τους καὶ νὰ βεβαιωθῇ γιὰ τὴν στάση τους. Μὲ κανένα τρόπο δὲν ἐννοοῦσε ν' ἀναστειλῇ τὴν ὀρμή του. Οὔτε καὶ νὰ τὴν ἀναβάλῃ. Κιοτῆς αὐτὸς δὲν ἦτανε. Μέσα στὴν ἡρωϊκὴ του καρδιά δὲν ὑπῆρχε διόλου χῶρος καὶ θέση γιὰ φόβο, ὅπως στῶν προεστῶν. Εἶχε τὸ συναίσθημα τοῦ ἐπείγοντος. Καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη οὔτε ἴχνος δισταγμοῦ, ἀπὸ τὴν ἀνασφάλεια κι' ἀπὸ τοὺς μεγάλους κινδύνους τοῦ ἔργου ποὺ καταπιανόντανε. Καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ἀπλοῦστατα, ὅπως εἶπαμε καὶ παραπάνω, ἐπίστευε στὴν ἀνάγκη του, μ' ὅλη του τὴν ψυχὴ. Κι' ὅσοι πιστεύουσε, δὲν στέκονται διστακτικοὶ καὶ μετέωροι καταμεσῆς τοῦ δρόμου· παρὰ προχωροῦνε ἀποφασιστικὰ πρὸς τὸν ἀμετάθετο σκοπὸν τους καὶ πρὸς τὸν στόχον τους, ποὺ προβάλλει ἐμπρὸς τους, μὲ ἀπόλυτη σαφήνεια καὶ καθαρότητα, καὶ τοὺς τραβᾷ, ὅπως ὁ μαγνήτης τὸ μέταλλο.

Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία, πῶς ὅλοι ἤθελαν ν' ἀπαλλαγοῦνε ἀπὸ τὴν βάρβαρη Τούρκικη σκλαβιά, καὶ πῶς ὅλοι διψοῦσαν γιὰ ἐλευθερίαν· μὰ ἔχαναν τὴν ψυχραιμίαν τους κι' ἐδειλιούσανε, σὰν ἀντιμετώπιζαν τὸ ἐπικινδυνότατον τόλμημα. Καὶ πίστευαν, καὶ τὸ διακήρυτταν δεξιὰ κι' ἀριστερά, πῶς γιὰ νὰναι ἀποτελεσματικὸς καὶ καρποφόρος ὁ ξεσηκωμὸς, θάπρεπε νὰ προϋπάρξῃ μιὰ σοβαρὴ προετοιμασία. Καὶ γι' αὐτὸ ζητοῦσανε ἀναβολή. Δὲν καταλάβαιναν, ἢ δὲν ἠθέλανε νὰ καταλάβουν, πῶς ὅταν ὁ στόχος μιᾶς ἐπιδιώξεως εἶναι μετακινούμενος καὶ σαλευόμενος καὶ δὲν εἶναι καταξάστερος κι' ὀλοφάνερος, δύσκολη κι' ἀμφίβολη εἶναι πάντα ἡ ἐπιτυχία.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὁ Παπαφλέσσας ὅμως εἶχε προσπεράσει μ' ἀδιαφορία ἐμπρὸς σ' ὅλα τὰ σκιαχτρά κι' ἐμπρὸς σ' ὅλους τοὺς κινδύνους ποὺ εἶχε τὸ ἐπαναστατικὸν τόλμημα· καὶ

ζούσε, όλόσωμος κι' όλόψυχος, μέσα στὸν πάμφωτο χῶρο μιᾶς ἐλεύθερης Ἑλλάδας, ποὺ τὴν εἶχε πλάσει καὶ τὴν εἶχεν οὐσιαστικά κερδίσει καὶ κατακτήσει μὲ τὴν πίστη του. Γι' αὐτὸ κι' ἔπλασεν ἱστορία: κι' ἔδημιούργησε, μὲ τὴν θαυμαστή του δραστηριότητα, τὰ καινούργια πλαίσια τῆς ἱστορικῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους μας.

Ἐκείνη τὴν στιγμήν ὁ Παπαφλέσσας ἔννοιωθεν ὡς τὰ τρίσβαθὰ του, πὼς ἡ θεία Πρόνοια εἶχε προορίσει τὴν Φυλὴν μας γιὰ ἓνα καινούργιο ξεκίνημα στὴν αἰωνοπόρα της πορεία. Καὶ πὼς ἦτανε γραπτὸ οἱ καιροὶ ἐκείνοι νὰ γίνουν μιὰ νέα ἀφετηρία τῆς σταδιοδρομίας της στὸν ἱστορικὸ στίβο. Αἰσθανότανε, πὼς ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδας εἶχε κατεβῆ κιόλας στὸ προσκήνιον καὶ καρτεροῦσε νὰ συμπολεμήσῃ μὲ τὸ Γένος μας, γιὰ τὴν ἐλευθερία του. Εἶχεν, ὅπως ἔλεγεν ἀργότερα ὁ Κολοκοτρώνης, «ὑπογράψει πλέον τὸ συμβόλαιον γιὰ τὸν ξεσκλαβωμό μας καὶ δὲν μποροῦσε νὰ πάρῃ πίσω πλέον τὴν ὑπογραφή του». Καὶ γι' αὐτὸ ἔννοοῦσε νὰ ξεκινήσῃ ὅπωςδῆποτε.



Ἔστειλε λοιπὸν μήνυμα στοὺς προεστοὺς καὶ τοὺς προσκάλεσε νὰ συναγροικηθοῦνε μαζί του — «Ἦρθα, τοὺς ἐμήνυσε, καὶ εἶναι χρέος καὶ ἀνάγκη μεγάλη νὰ σμίξουμε καὶ νὰ κουβεντιάσουμε».

Τῶν προεστῶν ἐχάλασε ἡ ὄψη μόλις τοὺς πῆγε τ' ἀντιπάντεχο μαντάτο τοῦ Παπαφλέσσα. Ξαφνιαστήκανε ἀπὸ τὴν ἀποκοτιά ποὺ εἶχε, νὰ τοὺς προσκαλῆ νὰ ξεκινήσουνε καὶ νὰ πᾶνε νὰ τὸν βροῦνε, γιὰ νὰ συννηοηθοῦνε μαζί του. «Ποιὸς εἶναι ὁ ζουρλόπαπας αὐτός, ἔλεγαν, ποὺ τολμᾷ νὰ κάμῃ ἓνα τέτοιο πράγμα; Καὶ ποιά εἶναι ἡ ἀνώνυμη κι' ἀόρατη αὐτὴ ἀρχή, ποὺ παρουσιάζεται σὰν ἀντιπρόσωπὸς της μπροστά μας κι' ἔννοεὶ νὰ μᾶς προστάξῃ; Σίγουρα ἔχουνε ψηλώσει τὰ μυαλά του!...» Ἄρνηθήκανε λοιπὸν νὰ δεχθοῦνε τὴν πρόσκλησή του καὶ νὰ ξεκινήσουνε πρὸς συνάντησή του.

Ὁ Παπαφλέσσας ὅμως δὲν ξαφνιάσθηκεν, ἀπὸ μέρους του, διόλου ἀπὸ τὴν ἄρνησή τους αὐτὴ, ποὺ ὡς φαίνεται, τὴν περίμενε. Καὶ τοὺς παράγγειλε «νὰ κάνουνε, ὅ,τι θέλουνε» καὶ πὼς αὐτὸς «θὰ ξεκινήσῃ καὶ χωρὶς τὴν ἀφεντιά τους».

Καὶ τότες, σὰν καταλάβανε πὼς δὲν τοὺς πολυλογαριάζει, καὶ πὼς θᾶτανε ἐπικίνδυνον γιὰ τὴν ἐξουσία τους νὰ ξεκινήσῃ

καὶ νὰ προχωρήσῃ χωρὶς αὐτοῦς, τοὺς ἐξώσανε κυριολεκτικὰ τὰ φίδια. Ἀλλάξανε λοιπὸν τακτικὴ καὶ δρομολόγιο, καὶ τοῦ μηνύσανε, πὼς ἦτανε πρόθυμοι νὰ συναντηθοῦνε καὶ νὰ μιλήσουνε.

★

Ἀποφασίσθηκε λοιπὸν νὰ σμίξουνε καὶ νὰ τὰ εἰποῦνε κι' ἔτσι πραγματοποιήθηκεν ἡ περιλάλητη σύσκεψη τῆς Βοστίτσας. Πόσον — ἀλήθεια — λίγα πράγματα ξέρομε γιὰ τὴν Ἐθνικὴ μας ζωὴ· καὶ πόσο χονδροκομμένα ἔχουνε φθάσει ὡς ἡμᾶς τὰ διάφορα περιστατικά της. Τρεφόμεσθε μὲ ψίχουλα μονάχα τῆς Ἐθνικῆς μας Παράδοσης. Γι' αὐτὸ καὶ παραδέρνομε, σὰν ξυλάρμενο, δῶθε καὶ κείθε, χωρὶς νὰ γροικοῦμε τίμονι καὶ χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ βροῦμε ἀκόμη τὴ ρότα μας καὶ τὸν ἑαυτὸ μας. Δὲν ἐρευνοῦμε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Δὲν σπουδάζομε, μὲ προσοχὴ καὶ μ' εὐλάβεια, τὴν ἱστορίαν μας. Δὲν ἐξακριβώνομε τὴν πραγματικότητά. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν στοχαζόμεσθε, μὲ βαρῦτητα γνώμης. Κι' ἔχομε τὸ μυαλό μας παραγεμισμένο μὲ φρέσκον ἀέρα καὶ μὲ λογῆς λογῆς προκαταλήψεις καὶ κουφιοκεφαλίες, γιὰ πράγματα καὶ γιὰ πρόσωπα. Κι' ὅμως ὑπάρχει πλῆθος πολὺ ἀπὸ ἐξοχους πατριῶτες, ποὺ ἔσηκώσανε πανάξια ἐπάνω στοὺς ὤμους τοὺς τὸ Ἐθνικὸ μας μεγαλούργημα. Κι' ὅμως παραμένομε, ὡς τώρα, ὅλως διόλου ἄγνωστοι καὶ λησμονημένοι, ἐνῶ αὐτοὶ ὀργανώσανε κι' αὐτοὶ ἐτοιμάσανε κι' αὐτοὶ ἐκάνανε τὸ ἀθάνατο εἰκοσιένα, μὲ ἀντάλλαγμα πικρὸ, νᾶχουνε ἀπομείνει οἱ ἄγνωστοι στρατιῶτες τῆς Φυλῆς μας, ποὺ ποτέ μας δὲν τοὺς κάνει κανεὶς τὸ μνημόσυνό τους.

Καιρὸς ὅμως εἶναι πλέον νὰ γίνωμε στοχαστικώτεροι καὶ σοβαρώτεροι. Γιατὶ ἡ ἀγνοία καὶ ἡ ἀμάθεια γεννᾷ πλάνες καὶ ξεστρατίσματα ἐπικίνδυνα. Τὸ κοινὸ μας πρέπει νὰ τὸ μάθωμε νὰ σοβαρεύεται καὶ νὰ διδάσκεται τὴν ἀλήθειαν. Κι' ὄχι νὰ τὸ τρέφωμε μὲ ψευτιές, μὲ ἀνοησίες, μὲ ψευτορωμαντικὰς ἱστορίας, μὲ χονδρὰ καὶ παραφουσκωμένα λόγια· καὶ μὲ γαργαλιστικὰ κι' ἐξουθενωτικὰ τῆς ἠθικῆς τοὺς ὑπόστασης ἀκούσματα καὶ θεάματα.

(Συνεχίζεται)

ΑΜΜΩΝΑΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :  
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ  
Ἐὸδος Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλ. 227.689.

**ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ**

**21. ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΟΝ ΜΗΝΥΜΑ**

«Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνῶντας αὐ-  
τὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»  
(Ἰωάν. δ', 5-12).

Ἄν καὶ Θεὸς ὁ Κύριος, περιεβλήθη σάρκα ἀνθρωπίνη (Ἰωάν. α', 14), καὶ στή συγκατάβασιν αὐτὴν εὐρήκαμε τὸ λυτρωμὸ μας. Ἔτσι τὸ ὠκονόμησεν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, κι' ἔτσι ὁ θάνατος ἐλύθη, καὶ ἡ ἁμαρτία ἀνῆρέθη, καὶ ἡ κατὰρα ἠφανίσθη καὶ τὰ μυρία εἰσῆλθεν εἰς τὸν βίον ἡμῶν ἀγαθὰ, μετὰ πηγῆ, δηλαδή, τὴν Ἐνσαρκον Οἰκονομίαν. Γι' αὐτὸ καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Κύριος, ἐκτὸς ἁμαρτίας, καὶ ἐκοπίαζε στὶς ἀκατάπαυστὲς τοῦ ὁδοιπορεῖς, γιὰ τὴν ἀφύπνισι τῆς κοιμισμένης συνειδήσεως τοῦ λαοῦ, ποὺ ἐκάθητο ἐν χώρα καὶ σκιά θανάτου.

Φεύγοντας ἀπὸ τὴν Ἰουδαία ἀμέσως μετὰ τὸν μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ Ἰωάννου, κατηρθύνθη πρὸς τὴ Γαλιλαία. Ἐπρεπε ὅμως νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴ Σαμάρεια. Ἡ Σαμάρεια, μιὰ χώρα ποὺ ἄλλαξε κατοίκους μετὰ ἄλλας ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις, διαφορετικὰς τῶν ὀρθοδοξούντων, ἄς ποῦμε, Ἰουδαίων, ἦταν μισητὴ σ' αὐτούς. Οἱ κάτοικοι τῆς εἶχαν ἀναμίξει στὴν πίστι τοὺς ἐθνικὰ καὶ Ἰουδαϊκὰ στοιχεῖα καὶ γι' αὐτὸ οἱ γνήσιοι Ἰσραηλίται τοὺς ἐθεωροῦσαν διαβολοπαρμένους. Ἐπάνω στὴν τρέλλα τοὺς οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν προσωπικῶς ἠλέγχοντο ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ, ἐξεδήλωναν τὸ μίσός τους μετὰ τὸ χαρακτηρισμὸ του ὡς «Σαμαρείτου». «Σαμαρείτης σὺ εἶ καὶ δαιμόνιον ἔχεις» τοῦ ἔλεγον (Ἰωάν. γ', 48). Οἱ Σαμαρεῖται, λοιπόν, ἐθεωροῦντο εὐτελεῖς, εὐκαταφρόνητοι, βδελυκτοί.

Κουρασμένος, σὺν ἄνθρωπος, ἀπ' τὴν ὁδοιπορεία, ἔρχεται καὶ κάθεται στὸ πηγᾶδι τῆς πόλεως Συχέμ. Αὐτὸ τὸ πηγᾶδι εἶχεν ἄλλοτε δωρηθῆ ἐκ μέρους τοῦ Ἰακώβ στὸ γυιό του τὸν Ἰωσήφ καὶ εὐρίσκετο σὲ κοινὴ χρῆσι τῶν Σαμαρειτῶν τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνη. Κατὰ τὴν περιοδεία του ὁ Κύριος δὲν ἐφόρτωνε τοὺς μαθητὰς του μετὰ τρόφιμα, «παιδεύων ἡμᾶς καταφρονεῖν τῆς γαστροῦ, καὶ μὴ περισπούδαστον τὴν αὐτῆς νομίζειν λειτουργίαν». Τὸ πρόβλημα τῆς πείνας ἐλύετο ἐκ τῶν ἐνόντων, χωρὶς εἰδικούς ἐπιμελητὰς, μαγεῖρους, τραπεζοκόμους, γιὰτί, ἐπάνω ἀπὸ τὰ ὑλικά ζητήματα,

ἔπρεπε νὰ τεθοῦν τὰ πνευματικά. Τὰ υλικά ἔμπαιναν σὲ δευτερεύουσα γραμμὴ φροντίδος.

Ἦταν περίπου δώδεκα τὸ μεσημέρι ἢ ὥρα, κι' ἀφοῦ ἔστειλε τοὺς μαθητάς του ν' ἀγοράσουν κάτι νὰ φᾶνε στὴν πόλι Συχάρ, ἐκάθησε στὴ δροσερῇ θέσει τοῦ πηγαδιοῦ ποῦ βρισκόταν ἐκεῖ πλησίον, καὶ ὁ Χριστός, γιὰ νὰ ξεκουρασθῇ καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν περιοδεία του, μέσῳ τῆς Σαμαρείας μὲ κατεῦθυνσι τῇ Γαλιλαίᾳ. Κι' ἐκάθησεν ἐκεῖ δίπλα στὸ πηγάδι, ὄχι σὲ θρόνο, οὔτε σὲ μαλακὸ προσκέφαλο, ἀλλ' ὅπως-ὅπως, στὸ πεζοῦλι του. Μιὰ ἀξιοπρόσεκτος τακτικὴ τοῦ Κυρίου μας ποῦ διδάσκει πὼς ὁ ἄνθρωπος ὡς ἀξία ἀξιοποιεῖ καὶ κάνει ἱστορικὸ τὸν τόπο, οἰονδήποτε τόπο, καὶ δὲν δίνει ὁ τόπος, αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, τὴν ἀξίαν σ' ἐκεῖνον ποῦ πράγματι ἀξίζει. Καὶ θὰ ἦταν μιὰ ὁμολογημένη εὐτέλεια γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἐπιζητεῖ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τὸν τόπο, ἢ καὶ ἀπὸ τὴν τιμητικὴ διάκρισι ποῦ τοῦ κάνουν οἱ ἄλλοι καὶ ἡ ὀργανωμένη ἔστω Πολιτεία ἂν δὲν ἀξίζει τέτοιας διακρίσεως. Μιὰ μετριότης ὅταν καταλαμβάνῃ θέσεις καὶ ἀξιώματα παρ' ἀξίαν, δὲν γίνεται περισσότερον ἀξιοσέβαστος ἀπ' ὅ,τι θὰ ἦταν ἂν παρέμενε στὸ περιθώριον τῆς ζωῆς. Μπορεῖ μάλιστα νὰ εἰπῇ κανεὶς πὼς ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ φτώχεια γίνεται πῶς χτυπητὴ ὅταν ἡ αἴγλη τοῦ ἀξιώματος περιβάλλῃ τὴς μετριότητες ποῦ μὲ ἀπαράδεκτα μέσα παραμερίζουν ἀξίους καὶ σκαρφαλώνουν σ' ἄξιώματα. Κι' εἶναι μάλιστα σημάδι τῶν καιρῶν ὅταν οἱ ἀξίες ποῦ θὰ προσέφεραν ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας στὴν κοινωνία, στὸ ἔθνος, στὸν κόσμον ὅλον, παραμερίζωνται γιὰ νὰ ἰκανοποιηθοῦν πάθη δυνατῶν καὶ οἱ μωροφιλοδοξίες τῶν φτωχῶν στὰ μυαλὰ καὶ τῶν κακῶν στὴν καρδιά.

Ἐκάθησε στὸ ἔδαφος, λοιπόν, Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει θρόνο τοῦ τὸν οὐρανό. Ὅπως ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀναφαίρετη περιουσία καὶ θησαυρός του, χωρὶς νὸ παράπαν νὰ μειωθῆ, ἔτσι καὶ ἡ θεότης τοῦ Κυρίου, ντυμένη τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, μὲν θεότης κι' ὅταν κάθεται κάτω στὴ γῆ. Καὶ τ' ἄψυχα ἀκόμη ἀποκτοῦν ἱστορικότητα ὅταν πρόσωπα ἢ γεγονότα ἔχουν παγκοσμιότητα, καθολικότητα πρὸ παντός. Εὐλογημένη ἐκεῖ ἡ ἀναμονὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ εὐλογημένος ὁ σταθμὸς στὸ πηγάδι τῆς Συχάρ, γιὰτὶ ἐδιδάχθη ἡ βαθυτέρα καὶ ὑψηλότερα θεολογία μὲ τὴν ξαστεριά τῆς ἀλήθειας καὶ ὑπεδείχθη μιὰ γιὰ πάντα στὴν ψυχὴ ὁ σωστὸς τρόπος τῆς λατρείας. Κι' ἔπρεπε ἔτσι νὰ γίνῃ, γιὰτὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἰδέα ποῦ ἔχει κανεὶς γιὰ τὸ Θεὸ ποῦ πιστεύει, ἐκδηλώνει καὶ τὰ αἰσθήματά του, καὶ ἡ θρησκεία μὲ τοὺς τύπους καὶ

τὰ σύμβολά της παίρνει τὴ μορφή της. "Ὅσω ὑλικώτερες ἀντιλήψεις ἔχει ὁ ἄνθρωπος στὸ κεφάλαιο τῆς πίστεώς του, τόσο καὶ ἡ λατρεία του πρὸς τὸ θεῖον εἶναι ταπεινότερα. Κι' ὅσω πνευματικώτερες εἶναι, τόσο καὶ γίνεται μιὰ ὑπέργεια, φτερωτὴ ἔξαρσι καὶ συνεπῶς μὲ περιορισμὸ τῶν ὑλικῶν μέσων τῆς ἐκφράσεώς της. Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ἡ θεολογία αὐτὴ δὲν ἐδιδάχθη ἐκ μέρους τοῦ Θεανθρώπου σὲ ἄτομο μὲ πνευματικὰ διαφέροντα, μορφωμένο ἢ ἐνάρετο, οὔτε καὶ σὲ ὁμόθηρσκο ὥστε νὰ ἔχη κάποια, ὡχρὰ ἔστω, προσλαμβίνουσα παράστασι, ἀλλὰ σ' ἓνα «γύναιον» ἀγράμματο, ἁμαρτωλό, ἀλλόθηρσκο, πού, τυλιγμένο στὰ κουρέλια τῆς ντροπῆς του, ἀπέφευγε τὸν κόσμον καὶ τὰ καυστικὰ σχόλια τῆς Κοινωνίας. Γιατί, ὅσω ξετσιπίωτος κι' ἂν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πάντως ἀπομένει κάτι σ' ἂν σημάδι ἄξιοπρεπείας καὶ ὅταν κατερρακώθη, ἀφοῦ καὶ παραστρατημένες γυναῖκες νοιώθουν προσβολὴ ἂν δημοσίᾳ τὶς χαρακτηρίσης σύμφωνα μὲ τὸ ἠθικὸ τους ποῖόν.

Θεολογικὸς ἄμβων, λοιπόν, τὸ πηγάδι τῆς Συζέμ. Ἱεροκλήρῳ; Ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἀκροατήριον; Μονάχα ἢ Σαμαρεῖτις. Θέμα τοῦ κηρύγματος; «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀλήθειᾳ δεῖ προσκυνεῖν». Μπορεῖ, ἐπομένως, νὰ διδάξης τὶς αἰώνιες ἀλήθειες, ἂν ἔχῃς φλόγα καὶ ἀποστολικὸ ζῆλον καὶ ταπεινώσι καὶ ἀγιότητα, ὅπου βρεθῆς κι' ὅπου σταθῆς, ὅποια-δήποτε ὥρα τῆς ἡμέρας, εὐκαίρως-ἀκαίρως, κι' ὅταν τὰ ἱερά σου λόγια ἀπευθύνωνται σ' ἓνα καὶ μόνον ἀκροατή, κι' ὅταν ὁ ἀκροατής σου δὲν σοῦ γεμίξῃ τὴν καρδιά. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀλήθεια, δὲν εἶναι ἐξωτερικὴ περιβολὴ ἢ διακριτικὰ σήματα πού δίδονται ὀνομαστικῶς σὲ δημοσίᾳ τελετῇ, ἀνάλογα μὲ τὴν κοινωνικὴ θέσι καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι φῶς γιὰ τὴ διάλυσι τοῦ ψυχικοῦ ζόφου, εἶναι πνευματικὴ τροφή. Ἐρεῖ, λοιπόν, καθολικὴν ἀναγκαιότητα καὶ δὲν εἶναι ἐκλεκτικὴ, γιατί ἐκλεκτοὺς θέλει νὰ κάμῃ ἐκείνους πού ἀγκαλιάζει. Ἀπόδειξις πὼς καλεῖται ἢ Σαμαρεῖτις σὲ μιὰ συζήτησι πού προοδευτικὰ κατέληξε σὲ θεολογικὴ βουνοκορφή, σὲ μιὰ θεωρία πού ποτὲ δὲν ἀνεπτύχθη ἀπὸ κανένα σοφὸν καὶ σὲ καμμιά φιλοσοφικὴ ἢ θρησκευτολογικὴ Σχολή. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρῶτο γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου, προχωρεῖ μὲ στερεὰ βᾶσι, καὶ ὀλοκληροῦται στὸ ὦμέγα. Γιατί, μετὰ τὰ καθαρῶς ἱστορικὰ στοιχεῖα, ἡ συζήτησις μπαίνει φυσιολογικὰ στὴν οὐσία της. Καὶ οὐσία ἦταν ν' ἀποκαλυφθῇ στὴν ψυχὴ τῆς Σαμαρεῖτιδος, πού δούλευε χρόνια στὴν ἁμαρτία, ἡ δύναμι καὶ ἡ ὠραιότης τῆς ἀρετῆς τὴν ὅποιαν ἐνσάρκωνεν ὁ Χριστὸς, καί, μέσῳ τῆς μυστικῆς δυνάμεως αὐτῆς πού θ' ἀνακάτωνε τὸ ἁμαρ-



τωλὸν εἶναι τῆς Σαμαρείτιδος, ἡ θεότης τοῦ Κυρίου. Ἐπρεπε νὰ παραμερισθοῦν τὰ στοιχεῖα τῆς πλάνης, ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀφανής, ἀλλὰ δραματικὴ πάλῃ τοῦ αὐτοελέγχου, νὰ αἰχμαλωτισθῇ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἰησοῦ, νὰ μῆσθ' ἐν σκοτάδι τὸ ψευτικὸ καθεστῶς τῆς Σαμαρείας στὸ πρόσωπο τῆς γυναίκης αὐτῆς, καὶ ἔπειτα νὰ πέσῃ ἡ δέσμη τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τῆς ἀληθείας στὴν ψυχὴ της καὶ δι' αὐτῆς, μὲ τὴν εὐκαιρία, στὸν κόσμον ὅλον.

Ἡ δογματικὴ διδασκαλία περὶ πνευματικότητος τῆς θρησκείας καὶ τῆς λατρείας ποὺ ἔγινε στὴ Σαμαρείτιδα, δὲν εἶναι κεφάλαιον ἀτομικῆς χρήσεως, ἀλλὰ καθολικῆς σημασίας, ἀδάπανον εἰς τοὺς αἰῶνας. Τὸ νερὸ τῆς ἀληθείας εἶναι ἀναγκαιότατο γιὰ ὅλες τὶς ψυχὰς ποὺ διψοῦν, καὶ ἡ Πηγὴ δὲν διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ στενρὲψῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀναβροχίαν, γιὰ τὴν Πηγὴ εἶναι ὁ Χριστός: «Ὅς δ' ἂν πῖν ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψῆσῃ εἰς τὸν αἰῶνα... Γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον». Κι' ὅταν αὐτὴ ἡ ἀμαρτωλὴ ἢ ἀπλῆ γυναῖκα μ' ἀφέλεια ἐζήτησε αὐτὸ τὸ ζωντανὸ νερὸ τῆς ἀληθείας γιὰ νὰ ξεδιψάσῃ, ὁ Ἰησοῦς τῆς ἤλεγξε τὴν παράνομη ζωὴ μὲ πλάγιον τρόπο συμπαθείας. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε σωστικόν. Ἡ Σαμαρεῖτις στὸν ἔλεγχον δὲν ἀντέδρασεν, ἐνῶ συνήθως παραστρατημέναις γυναῖκες ποὺ ἔσπασαν κάθε ἠθικὸ χαλινάρι καὶ συζοῦν παρανόμως μὲ πληθῆς ἀνδρῶν, βρίζουν καὶ χυδαιολογοῦν σὲ βαθμὸ νὰ κοκκινίσουν κι' οἱ πέτρες ἀκόμη. Ἡ Σαμαρεῖτις ὅμως, ποιὸς ξεῦρε σὲ ποιὸς συνήθικες εὐρέθη καὶ εἶχε καταστήσει ἓνα εὐτελὲς καὶ δυστυχησμένον πλάσμα στὴ διάθεσι τῶν σκύλων. Ἡ ψυχικὴ της σύνθεσις δὲν φανερώνει γυναῖκα μὲ σαρκικὴ ἀμαρτωλὴ λύσσα. Παιγνίδι, ἴσως, τῶν περιστάσεων καὶ τῶν συνθηκῶν ποὺ ἔζησε, τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, τῆς ρευστότητος τοῦ χαρακτῆρός της καὶ θυμὰ τῶν παγίδων τῶν διεφθαρμένων ἀνδρῶν ποὺ εἶναι καὶ οἱ πρῶτοι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴ διαφθορὰ τῆς γυναίκας, ἐξεδίδετο ἀναίσθητα νὰ κρατιέται σὰν ζωντανὴ ὑπαρξις στὴ φυσικὴ της ζωὴ καὶ γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμί. Εἶχε στὸ βάθος της ὅμως μιὰ θρησκευτικότητα, μιὰ καλὴ διάθεσι μεταβολῆς, καί, σὰν καλοπροαίρετος ἄνθρωπος, ἀπερροφήθη κυριολεκτικὰ καὶ ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ συζήτησι μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, τελείως λησμονήσασα καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ ἐρχομοῦ της στὸ πηγάδι. Κι' αὐτὴ τῆς ἀκριβῶς ἡ ψυχοσύνθεσις τὴν ἐβοήθησε πολὺ στὸ νὰ νοιώθῃ σιγὰ σιγὰ τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ, ἂν καὶ τελείως ἀπαράσκευη γιὰ τέτοιου εἴδους πετάγματα. Ὅσες θρησκευτικὰς γνώσεις πῆρε ἀπ' τὴ μικρὴ της ἡλικία, καὶ μπερδεμένες ἦσαν, καὶ ἀντίθετες πρὸς τὴν ἰουδαϊκὴν πίστι. Ἐπὶ πλέον, ἡ ζωὴ της καὶ τὸ ἀλλη-

λοφάγωμα τῶν Σαμαρειτῶν μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλληλοφάγωμα ποῦ εἶχε κίνητρο φυλετικὸς καὶ θρησκευτικὸς διαφορὸς, καὶ τὸ θανάσιμο μῖσος, δὲν εὐνοοῦσαν τὴν εὐκολὴν προσαρμογὴν τῆς γυναικὸς στὴν νέα διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ περὶ καθολικότητός της καὶ πνευματικότητος τῆς θείας λατρείας. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ τὴν συζήτησιν ἀναβαίνει τὰ σκαλοπάτια τῆς ἀληθινῆς θεογνωσίας ἀργά, ἀλλὰ στερεά. Ἀποκαλεῖ πρῶτα τὸν Ἰησοῦν («Ἰουδαῖον»). Ἐπειτα «Κύριον». Καί, ἐν συνεχείᾳ, «Προφήτην» καὶ ἀξιοῦται νὰ πάρῃ τὴν ἀποκάλυψιν, πὼς ὁ Μεσσίας εἶναι ἐκεῖνος ποῦ λαλεῖ μετ' αὐτῆς.

Ἐκεῖνο ποῦ ὑπῆρξε δραστικὸν στὴ μεταβολὴ τῆς Σαμαρείτιδος, εἶναι ἡ δογματικὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ περὶ θρησκείας καὶ θείας λατρείας. Μετὰ τὸ προπαρασκευαστικὸν στάδιον ἡ συζήτησις κορυφοῦται στὴν περιχοπὴν τῆς θείας διδασκαλίας ὅπου τόπος καὶ χρόνος δὲν μπορεῖ νὰ δώσουν τόνο καὶ οὐσία στὴν ἀληθινὴν θρησκείαν καὶ ν' ἀγιάσουν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ πνευματικότης τῆς λατρείας σὰν τρόπος ἐκφράσεως τῶν ἀνθρωπίνων συναίσθημάτων πρὸς τὸν λατρευόμενον Θεόν: «Γύναι, πιστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῆται προσκυνήσουσιν τῷ Πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ τοιοῦτους ζητεῖ τοὺς προσκυνῶντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνῶντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν». Τελεία ἀντίθεσις, δηλαδὴ, πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τοὺς λατρευτικοὺς τύπους τόσο τῶν Ἰουδαίων ὅσο καὶ τῶν Σαμαρειτῶν. Μιὰ νέα βᾶσις γιὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πίστις σὲ πνευματικὸν Θεὸν ποῦ δὲν ἀρέσκειται σὲ φυλετικὰς διακρίσεις καὶ δὲν ἱκανοποιεῖται μὲ ὑλικὰς προσφορὰς οὔτε ἔχει προτιμήσεις τόπου καὶ χρόνου στὴν λατρεία, ἐνοποιεῖ τὶς καρδιὰς τῶν πιστῶν καὶ τοὺς ἀδελφοποιεῖ, συγχροτῶντας, ἔτσι, μιὰν θεοκρατικὴν, παγκόσμιαν οἰκογένειαν μὲ τὴν ἴδιαν πίστιν καὶ τὶς ἴδιες γραμμὰς στὴν ἠθικὴν πρακτικὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ὅλοι γενικά, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, σ' ὅποια φυλὴ κι' ἂν ἀνήκουν, ἂν πιστεύσουν βαθεῖαν, εἰλικρινά, γνήσια, στὸν ἀληθινὸν Θεὸν ποῦ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ποῦ προνοεῖ καὶ συντηρεῖ τὸ ἐλάχιστον καὶ τὸ μέγιστον ποῦ ἀπεκαλύφθη μέσῳ τῶν ἁγίων του Προφητῶν, ποῦ ἐτύπωσε τὸ θέλημά του σ' ἐντολές, ποῦ ἀπὸ ἀγάπης πατρικῆς ἀπέστειλε τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ στὸν κόσμον χάριν τοῦ λυτρωμοῦ μας, ἐὰν πιστεύσουν στὴ θεότητα τοῦ Κυρίου, νοιώσουν τὸ μυστήριον τοῦ σταυρικοῦ θανάτου, ἐὰν πιστεύσουν στὴ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ στὴ δραστικότητά τῆς θείας χάριτός του διὰ τῶν Μυστηρίων πρὸς καθαρισμὸν τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τότε ὁ τόπος καὶ ὁ

χρόνος τῆς λατρείας καὶ τὰ χρησιμοποιούμενα ἐκφραστικὰ μέσα τῆς θρησκείας εἶναι δευτερεύοντα γιὰ τὸ σωσμὸ τῆς ψυχῆς τους.

Τὸ θεολογικὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει. Νὰ παραμερισθῇ ἢ νὰ τεθῇ σ' ἐντελῶς δευτερεύουσα θέσι ὁ στεγνὸς τύπος, τὰ σύμβολα, αἱ παραστάσεις κ.τ.λ. καὶ νὰ ἐξαρθῇ ἡ πνευματικότης βάσει τῆς ἀληθινῆς πίστεως. Νὰ μὴν ἀπορροφηθῇ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴν ὕλη, ἡ οὐσία ἀπὸ τὸν τύπο, ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τῆ σκιά τῶν ἐκφραστικῶν, ἔστω, συμβόλων. Νὰ θεωρηθοῦν ὅλ' αὐτὰ, χωρὶς καὶ νὰ καταργηθοῦν, γιὰτὶ δὲν εἴμεθα Ἄγγελοι, οὔτε ζοῦμε στὸν οὐρανό, σὰν ἓνα μέσον ἐκφράσεως, χωρὶς δογματικὴ σημασία, καὶ ψυχικῆς ἱκανοποιήσεως, λόγῳ τῆς ἰδιοσυγκρασιακῆς μας κατασκευῆς. Μ' ἄλλους λόγους: Ἐὰν χρησιμοποιηθοῦν, νὰ μὴ βλάπτουν τὴν ἀληθινὴ θρησκευτικότητα, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐνισχύουν. Καὶ ἂν παραλειφθοῦν, νὰ μὴ καταντήσῃ ὁ ἄνθρωπος σ' ἀθρησκεία.

Ὅπως βλέπουμε, τονίζεται ἰδιαίτερος ὅτι «οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ Πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» κι' ὅτι ἔτσι τοὺς θέλει ὁ Θεός. Ἐδῶ γίνεται ἓνας ἔλεγχος, μπαίνει ἓνας φραγμὸς στ' ἀνθρώπινα θελήματα καὶ κατασκευάσματα καὶ δίδεται μιὰ κατευθυντήριος γραμμὴ στὴν πορεία τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν λαῶν. Τὸ ὅτι οἱ εἰδωλολατρικῆς θρησκείας ἔστεροῦντο πνευματικότητος, κι' αὐτὴ ἡ ἰουδαϊκὴ ἔχασε τὸ πνευματικὸ της βάθος κι' ἦταν ἓνα σκελετωμένο σῶμα χωρὶς ψυχὴ, αὐτὸ πολλάκις κατηγγέλη ἀπὸ τὸν Κύριον. Ἀλλὰ τὸ δυστύχημα εἶναι ὅτι καὶ ὁ Χριστιανισμὸς μὲ τὴ δογματικὴ καὶ λατρευτικὴ του διαφοροποίησι πού πῆρε στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, δὲν ἐνοποιεῖ τίς καρδιὰς τῶν πιστῶν καὶ δὲν τίς ἀγιάζει σὲ μεγάλη κλίμακα. Ἄν ἀφαιρέσῃ κανεὶς τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ μάλιστα τὸν πυρῆνα τοῦ Μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ πού βρίσκεται στὴν καρδιά της σὰν θεωρία καὶ σὰν πράξις, ὅλα τ' ἄλλα δόγματα, ὅπως εἶναι ὁ χιλιοκομματιασμένος Προτεσταντισμὸς καὶ ὁ ἐγωϊστικὸς Παπισμὸς, δὲν προσκυνοῦν τὸν Θεὸν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ». Λεῖπει τὸ θρησκευτικὸ βάθος, τὸ ὑπερφυσικὸ στοιχεῖο, πού, μέσα στὴ λατρεία, ἀτομικὴ ἢ δημοσία, ζῆ καὶ κινεῖται στὴν ψυχὴ καὶ φέρνει τίς θαυματουργικὰ μεταβολὰς στὰ ἄτομα καὶ στοὺς λαούς. Γι' αὐτὸ καὶ παραμένουν μ' ὅλη τους τὴν καταστρεπτικὴν δύναμι οἱ ὀρμές, καὶ τὰ πάθη θεοποιοῦνται, καὶ ἡ ὕλικὴ βία ἀντικαθιστᾷ τὸν Τυφωέα τῆς μυθολογίας πού εἶχε στοὺς ὤμους του ἑκατὸ φρικτὰ κεφάλια μὲ μαῦρες γλῶσσες καὶ βλέφαρα πού πετοῦσαν φλόγες, κι' ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ γιγάντιο σῶμά του ἐπρόβαλλαν ἀνα-

δευόμενες όχιες. Αυτό τὸ τέρας, ὡς γνωστόν, τὰ ἔβαλε καὶ μὲ τοὺς Θεοὺς. Ἔτσι εἶναι. Αυτό τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγωϊσμοῦ τὸ καταστροφικὸ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ κυριαρχεῖ στὴ γῆ μας καὶ μάλιστα μεταξύ τοῦ λεγομένου Χριστιανικοῦ κόσμου, εἶναι ἀπόδειξις ὅτι στὸν εὐαγγελισμό του ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν ὑπῆρξε «Σαμαρεῖτις», ἀμαρτωλὸς μὲν, ἀλλὰ καλόκαρδος καὶ καλοπροαίρετος, ὥστε νὰ κάμη βίωμά του τὴν κηρυχθεῖσαν ἀλήθεια ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα καὶ πνευματικότητα ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅλης τῆς γῆς. Ἄν ἐνεκολποῦτο πράγματι τὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου, ἀσφαλῶς θὰ εἶχεν ἡ χριστιανικὴ ἀνθρωπότης συναίσθησι τῆς ἀποστολῆς της καὶ τῶν εὐθυνῶν της. Ὅχι μονάχα δὲν θὰ ἔμενε ἀναίσθητη στὰ μεγάλα ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τῶν ἄλλων λαῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἔνοιωθε τὴν ἀνάγκη νὰ κηρύξῃ τὸν Χριστὸν ὅπως εἶναι, Θεὸν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ἀπὸ τὸν τρόπο τοῦ φέρεσθαι ἕναντι τῶν ἄλλων, καὶ ὄχι Θεὸν τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐξοντώσεως, ὅπως τὸν ἐδίδαξαν στοὺς ἐγχρόμους...

Ἄλλοις πραγματικὰ πῆρε τὸ ἅγιο φῶς τῆς ἀλήθειας μέσα του, ὄχι μονάχα ὁ ἴδιος ἐθερμάνθη καὶ ἐφωτίσθη, ἀλλ' ἔνοιωσε καὶ τὴν ἀκατανίκητην ἀνάγκη νὰ τὸ μεταλαμπαδεύσῃ καὶ σ' ἄλλες ψυχές ποὺ βρίσκονται στὰ σκοτάδια καὶ εἶναι νεκρωμένες πνευματικῶς. Ἡ Σαμαρεῖτις ἀφῆκε τὴν ὑδρία της ἐκεῖ «καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις: δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μή τι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;» Ἐμμεσος, ἀλλὰ πραγματικὴ ἡ ὁμολογία στὴ θεότητα τοῦ Κυρίου. Καὶ τὸ νερὸ παράτησε, καὶ τὴν ντροπὴ τῆς παραστρατημένης. Ἐνας καινούργιος ἄνθρωπος, τελείως ἀλλαγμένος στὶς σκέψεις καὶ στὰ αἰσθήματα, ἡ Σαμαρεῖτις, προάγεται σὲ ἰσαπόστολον καὶ ξεσηκώνει τοὺς κατοίκους ὀλοκλήρου τῆς πόλεως νὰ ἔλθουν σὲ ἄμεση γνωριμία μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τὸν πιστεύσουν. Καὶ ὁ Νικόδημος ἔλαβε κατὰ τὴν ὀλονύκτιον συζήτησιν μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας· μὰ τὸ ἐκράτησε κλεισμένον στὴ δική του καρδιά. Ἡ Σαμαρεῖτις ὅμως, παρὰ τὰ ἠθικὰ της ἀνοήματα στὴν Κοινωνία τῆς Συχέμ, τὸ ἄπλωσε στὸ πλῆθος τῶν συμπατριωτῶν της, «οἷτινες ἐξῆλθον καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν». Καὶ ἡ ἐπίσκεψις των δὲν ἔμεινε χωρὶς κέρδος. Κατὰ τὴν διήμερον παραμονὴν τοῦ Κυρίου στὴν πόλιν «πολλῶν πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλίαν πιστευόμεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου Χριστός».

Δὲν χρειάζεται πολυχρόνιος κατήχησις, ἀλλ' ἀνοιχτὰ φυλλοκάρδια καὶ ἐμπιστοσύνη στὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Τότε ἀσφαλῶς ἐπέρ-

## ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΠΟΙ

Ἐπὶ τοῦ τόπου πού οἱ στρατιῶτες ἔγδυσαν τὸν Κύριον καὶ διεμοίρασαν ὕστερα ἀπ' τὴ σταύρωσι τὰ ἱμάτιά Του ὑπάρχει παρειακλήσιον τοῦ «Διμερίσαντο...» μέσα στὸν πανιέρο Ναό, τὸ ὁποῖο κατέχουν οἱ Ἀρμένιοι.

Ὁ Γολγοθᾶς εὐρίσκετο τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἔξω ἀπ' τὴν Πόλι, ἀλλὰ πολὺ κοντὰ σ' αὐτήν. Γι' αὐτὸ πάμπολλοι Ἰουδαῖοι ἀπὸ κακότητα ἢ περιέργεια ἤλθαν ἐκεῖ παρευρίσκοντο μαζί με τοὺς ἀρχοντάς τους στὸ φρικτὸ μαρτύριο τοῦ Μεγαλομάρτυρος τοῦ Γολγοθᾶ Ἰησοῦ γιὰ νὰ τὸ κάμουν πιὸ ὀδυνηρὸ με τὶς ἀπάνθρωπες ἐνέργειές τους.

Οἱ ἄθλιοι Τὸν ἐγλεύαζαν καὶ Τὸν ἐκοροῦιδεuan ἐλεεινά. Κινοῦσαν τὰ κεφάλια τους με χαιρεκακία καὶ πάθος. Βλασφημοῦσαν καὶ ἔλεγαν: Ἄλλοίμονο, σὺ πού θὰ ἐγκρέμνιζες τὸ Ναὸ καὶ σὲ τρεῖς μέρες θὰ τὸν ἀνοικοδομοῦσες, σῶσε τὸν ἑαυτὸ σου καὶ κατέβα ἀπ' τὸ Σταυρό!

Τὸ ἴδιο ἔκαναν μεταξύ τους οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς: Ἄλλους ἔσωσε, τὸν ἑαυτὸ του δὲν ἤμπορεῖ νὰ σώσῃ. Ἐὰν εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἅς κατέβῃ τώρα ἀπ' τὸ Σραυρὸ καὶ θὰ τὸν πιστεύσωμε! Ἐχει πεποίθησι στὸν Θεόν, ἅς τὸν σώσῃ τώρα ἐὰν τὸν θέλῃ. Γιατὶ εἶπε: «Εἶμαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. κζ', 43· Μάρκ. ιε', 29-32).

Ἰσως τὴν ἴδια στιγμή - κατὰ τὸν Ματθαῖο (κζ', 44) - καὶ οἱ δυὸ συσταυρωμένοι, δεξιὰ καὶ ἀριστερά Του, λησται νὰ Τὸν ὕβριζαν. Ἄλλ' ὁ Λουκᾶς μᾶς διασώζει πιὸ καθαρὰ τὴν θαυμά-

---

χονται θαυματουργικὲς μεταβολές σὲ ἄτομα μεμονωμένως καὶ σὲ ὁλοκλήρους λαούς. Καὶ ἡ γυναῖκα, ἔστω καὶ στὴν ἡθικὴ κατάπτωσι τῆς Σαμαρείτιδος, πρὶν συζητήσῃ με τὸν Κύριο, μπορεῖ νὰ γίνῃ ἥρωὶς σ' ὠραῖες ἐξορμήσεις καὶ σκληρὲς μάχες κατὰ τοῦ κακοῦ ἑαυτοῦ τῆς καὶ τοῦ ἐλεεινοῦ περιβάλλοντός της, νὰ νικήσῃ καὶ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἡ Σαμαρεῖτις θὰ μὲν ζωντανὸ παράδειγμα θαυματουργικῆς μεταβολῆς καὶ ἐλπιδοφόρο μήνυμα ἀνορθώσεως καὶ ἀξιοποιήσεως μάλιστα, πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ στοὺς παραστρατημένους.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ  
Ἱεροκῆρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

σια αὐτῆ σκηνῆ. Ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς ληστὰς - ποὺ θὰ εἶχε ἀκούσει ἀσφαλῶς κάτι γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τὰ θαύματά Του - βλέποντας τὴν ἀνεξάντλητη ἀνεξικακία, τὴν μοναδικὴ ὑπομονὴ καὶ ἐγκαρτέρησί Του, τὸ ἄρρητο μεγαλεῖο Του ποὺ ξεπηδοῦσε ἀπ' τὸ ἄδικο καὶ φοβερὸ ἀλλ' ἐκούσιο πάθος Του ἤλθε σὲ συναίσθησι. Κι' ἐνῶ ὁ ἄλλος ληστής ξεχνώντας τοὺς ἀφόρητους προσωπικούς νόμους τοῦ βλασφημοῦσε τὸν Κύριο, αὐτὸς ἄρχισε νὰ τὸν ἐπιτιμᾷ: Δὲν φιβᾷσαι τὸν Θεὸν (μπροστὰ στὸν Ὅποῖο θὰ παρουσιασθῆς σὲ λίγο καὶ θέλεις νὰ προσθέτῃς στὸν ἑαυτὸ σου καὶ ἄλλες ἀμαρτίες); Κι' ἐμεῖς δίκαια εἴμασθε τόσο σκληρὰ τιμωρημένοι γιὰ τὴν ἄξια μὲ τὰ τρισάθλια ἔργα μας ἀπολαμβάνομε. Αὐτὸς ὅμως, ποὺ τιμωρεῖται μὲ τὴν ἴδιον τρόπο σὰν ἐμᾶς, δὲν ἔκαμε καμμιὰ ἀπολύτως κακὴ πράξι. Καὶ ἔλεγε στὸν Ἰησοῦ μὲ δάκρυα στὰ μάτια «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λουκ. κγ' ,41-43).

Κατὰ τὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου ἀπὸ μακρὰ μὲ τὴν καρδιὰ ραγισμένη παρευρίσκοντο μερικὲς γυναῖκες-μαθήτριές Του, ὅπως «Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσὴ μήτηρ καὶ Σαλώμη». Ἄλλ' ἰδιαίτερα σπαραξικάρδιο θέαμα παρουσίαζε ἡ ἄχραντη Μητέρα Του, ποὺ ἔνοιωσε τὴν καρδιά της νὰ ξεσπάζεται κυριολεκτικὰ ἀπ' τὴ «ρομφαία» ποὺ τῆς εἶχε προεῖπει ὁ δίκαιος Συμεὼν. Μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννη ἐπλησίασε τὸν Ἐσταυρωμένο Υἱὸ της, ὁ ὁποῖος τὴν ἴδια στιγμή ἐφρόντισε νὰ τὴν ἐξασφαλίσῃ. Τὴν παρέδωκε στὸν ἀγαπημένο Του Ἰωάννη γιὰ νὰ τὴν προσέχη καλλίτερα καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα του. («Ἴδου ὁ υἱός σου») τῆς εἶπε δείχνοντας μὲ τὸ γλυκύτατο βλέμμα Του τὸν ἐκλεκτὸ μαθητὴ Του, στὸν ὁποῖο εἶπε ἐπίσης: «Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια» (Ἰωάν. ιθ', 17).

Ἡ ἄχραντη Μητέρα ἔκλαιγε γοερά. Καὶ ἀπ' τὸν πόνο της ἐλιποθύμησε. Τοῦτο παρίσταται σὲ εἰδικὸ παρεκκλήσιο τοῦ πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως στὸν ἄγιο τόπο, ὅπου στεκόταν καὶ οἱ δύο, Θεοτόκος - Ἰωάννης.

Τὸ μαρτύριο τοῦ Κυρίου σιγὰ-σιγὰ ἀποκορυφώνεται. Εἶναι περασμένο λίγο τὸ μεσημέρι καὶ ὅμως σκοτάδι ἀρχίζει ν' ἀπλώνεται στὴ γῆ. Ἀποκλείεται νὰ ἦταν ἔκλειψι ἡλίου σὲ καιρὸ πανσελήνου. Ἦταν κάτι τὸ ἰδιάζον, διαρκείας περιπτου τριῶν ὥρῶν. Καὶ κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ εἶπε τὸ «ἡλί, ἡλί, λαμᾶ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστι, Θεέ μου Θεέ μου, ἵνα τί μὲ ἐγκατέλειπες»; (Ματθ.

κζ', 45) πρᾶγμα πού ἔκαμε νά παρεξηγήσουν καί νά ποῦν πὼς καλεῖ σέ βοήθεια τὸν προφήτη Ἡλία. Ἐπίσης ἐφώναζε «διψῶ» πού ἐσήμαινε τὴ δίψα τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας. Ἀλλ' οἱ στρατιῶτες παρηνόησαν κι' ἔτρεξαν νά Τὸν ποτίσουν μὲ σπόγγο ἐπάνω σέ καλάμι δεμένο, ζῦδι! Καί ὅταν διαισθάνθηκε πὼς ὅλα ἐτελείωσαν, ἡ ζωή, τὸ ἔργον Του, οἱ προφητεῖες... ἐφώναζε μ' ἓνα συναίσθημα νίκης «τετέλεσται». Καί ἀμέσως μὲ τῆς λέξεις «Πάτερ, εἰς χειρὰς σου παρατίθεται τὸ πνεῦμά μου» (Λουκ. κγ', 46) «κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα» (Ἰωάν. ιθ', 30).

Αὐτὴ τὴ μεγάλη καὶ φοβερὴ στιγμή τὸ μεγάλο καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ, πού διεχώριζε τὰ Ἅγια ἀπ' τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ἐσχίσθηκε ἀπὸ ἐπάνω μέχρι κάτω, ἡ γῆ ἐσεισθηκε καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, ἐκ τῶν ὁποίων βλέπομεν καὶ σήμερα κάτω ἀκριβῶς ἀπ' τὸ Γολγοθᾶ, μέσα στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἀδάμ καὶ πίσω ἀπ' τὴν ἀγία του Τράπεζα πελώριο βράχο σχισμένο, σὰν αἰώνια ἐπαλήθευσι τῆς εὐαγγελικῆς διηγῆσεως. Ἀκόμη καὶ πολλὰ μνηματὰ ἀνοίχθησαν ἀπ' τὸ σεισμὸ καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς Ἀναστάσεως ἀναστήθησαν καὶ παρουσιάσθησαν σὲ πολλοὺς στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ θαυμαστὰ ἔκαμαν τὸν ἑκατόνταρχο καὶ τοὺς στρατιώτας, πού ἐφύλασσαν ἐκεῖ, νά ποῦν γεμᾶτοι φόβο γιὰ τὸ ὀλοφάνερο ζέσπασμα τῆς θείας ὀργῆς. «Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος» (Ματθ. κζ', 54), ἐνῶ ἄλλοι πολλοί, πού ἦταν παρόντες καὶ εἶδαν αὐτὰ πού ἔγιναν, ἐγύρισαν βιαστικά στὰ Ἱεροσόλυμα κτυπώντας στὰ στήθη τους ἀπὸ μετάνοια καὶ λύπη (Λουκ. κγ', 48). Καὶ μόνο οἱ ἀσυνείδητοι ἄρχοντες ἔμειναν μὲ τὴν ἱκανοποίησι πὼς κατάρθρωσαν ἐπὶ τέλους κι' ἐξώντωσαν Ἐκεῖνο τὸν ἐπικίνδυνο γι' αὐτοὺς! Τώρα σκέπτονται ὅτι μετὰ τὴ δύσι τοῦ ἡλίου ἀρχίζει ἐπίσημα ἡ ἐρωτὴ τοῦ Πάσχα. Ἀλλ' εἶναι ἀσέβεια καὶ ἀπηγορευμένο ἀπ' τὸ Μωσαϊκὸ Νόμο νά παραμένουν ἐπάνω στὸ σταυρὸ ἄταφα τὰ σῶματα τῶν ἐσταυρωμένων τὴν ἐπίσημη αὐτὴ ἡμέρα. Γι' αὐτὸ ἔσπευσαν στὸν Πιλάτο καὶ τὸν παρεκάλεσαν νά δώσῃ διαταγὴ, ὥστε νά σπάσουν τὰ σκέλη τῶν καταδίκων καὶ νά πεθάνουν μιὰ ὥρα ἀρχίτερα. Καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νά ἐπιφέρουν τὸ θάνατο μὲ ἄλλο τρόπο, πού θὰ ἔδειχνε πὼς ἔχουν καὶ τὸ στοιχειώδη ἀνθρωπισμὸ! Ἀλλ' ὄχι! Οἱ τρισάθλιοι προτιμοῦν τὴν ὀδυνηρότατη σκελοσκοπία γιὰ ν' ἀποδείξουν τὸν ἀπαίσιον σαδισμό τους.

Οἱ στρατιῶτες ἐκτελοῦν τώρα τὴ διαταγὴ. Συντρίβουν τὰ σκέλη (πόδια) τῶν δύο ληστῶν κτυπώντας τα μὲ βαρὺ σφυρί. Ἀλλ' ὅταν ἤλθαν στὸν Ἰησοῦ διεπίστωσαν τὸ θάνατό Του καὶ

δὲν ἐπεχείρησαν νὰ κάμουν τὸ ἴδιο καὶ σ' Αὐτόν, γιὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ τὸ προφητευμένο «ὄστουὺν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ» τοῦ πασχάλινου ἀμνοῦ «τοῦ ἀσπίλου καὶ ἀμώμου Χριστοῦ». Ἐνας στρατιώτης ὅμως γιὰ νὰ βεβαιωθῇ καλλίτερα γιὰ τὸ θάνατό του ἐκέντησε μὲ τὴ λόγχη του τὴν πλευρά Του στὸ μέρος τῆς καρδιάς, ἀπ' τὴν ὁποία ἔτρεξε ἀμέσως αἷμα καὶ ὕδωρ (Ἰωάν. ιθ', 34), φαινόμενο ἀνεξήγητο, γιὰτὶ στὰ νεκρὰ σώματα τὸ αἷμα πῆζει.

## Η'. ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

### 1. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.

Στὸν Τάφο τοῦ Κυρίου εἶχε τοποθετηθῆ ἀπ' τὸ Σάββατο πολυάριθμη στρατιωτικὴ φρουρά. Ἐπίσης εἶχαν οἱ ἴδιοι οἱ ἄρχοντες—ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς—τοποθετήσει σφραγίδες γιὰ νὰναὶ ἀσφαλισμένοι.

Τὰ μέτρα αὐτὰ ἐλήφθησαν τὸ Σάββατο ἔνωρις γιὰτὶ ἦλθε στὴ σκέψι τῶν ἀρχιερέων ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: Σὲ τρεῖς μέρες θ' ἀναστηθῶ! Κ' ἐπειδὴ φοβοῦνται καὶ νεκρὸ ἀκόμη τὸν Ἰησοῦ, ἔτρεξαν στὸν Πιλάτο, τοῦ ἐζήτησαν ν' ἀσφαλισθῆ ὁ Τάφος καὶ νὰ σφραγισθῆ, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορέσουν οἱ μαθηταὶ Του νὰ κλέψουν τὸ σῶμα καὶ διαδώσουν ὕστερα στὸ λαὸ πὼς ἀναστήθηκε ὁ Ἰησοῦς ἀπ' τοὺς νεκρούς!

Ἄλλ' ὅταν ἔφθασε ἡ τρίτη ἡμέρα ἀπ' τὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου (πρώτη ἡμέρα: ἀπ' τὴ στιγμὴ τοῦ θανάτου μέχρι τὸ ἡλιοβασίλεμα· δευτέρη ἡμέρα: ἀπ' τὸ ἡλιοβασίλεμα τῆς Παρασκευῆς μέχρι τοῦ ἡλιοβασιλέματος τοῦ Σαββάτου· τρίτη ἡμέρα: ἀπ' τὸ ἡλιοβασίλεμα τοῦ Σαββάτου μέχρι τῆς Κυριακῆς), δηλαδὴ ἡ Κυριακὴ καὶ πρὶν ἀκόμη ξημερώση, ἔγινε σεισμὸς μεγάλος στὸν Τάφο τοῦ Κυρίου καὶ μ' αὐτὸν ἄνοιξε. Ταυτόχρονα Ἄγγελος κατέβηκε ἀπ' τὰ οὐράνια, ἀπεκύλισε τὸν λίθο ἀπ' τὴ θύρα τοῦ Μνημείου καὶ ἐκάθισε ἐπάνω σ' αὐτό.

Οἱ στρατιῶτες ἀπ' τὴν ταραχὴ καὶ τὸ φόβο τοὺς ἔπεσαν κατὰ γῆς κ' ἔγιναν σὰν νεκροὶ! Κ' ἔφυγαν ἀργότερα ἀφοῦ δὲν εἶχε κανένα νόημα πιά ἡ φύλαξις τοῦ κενοῦ Τάφου, ἐπῆγαν καὶ εἶπαν τὰ καθέκαστα στοὺς ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον τὴν εὐθύνη ἀπέναντι τοῦ Πιλάτου καὶ τοὺς ἐδωροδόκησαν ἀδρά, γιὰ νὰ διαδώσουν, πὼς οἱ μαθηταί, τὴν ὥρα ποὺ αὐτοὶ ἐκοιμῶντο, ἔκλεψαν τὸ



σῶμα ἀπὸ τὸν Τάφο, πρᾶγμα ποῦ ἔκαμαν, χωρὶς πάντως νὰ μποροῦν νὰ δικαιολογήσουν πῶς αὐτοὶ κοιμώμενοι εἶδαν νὰ κλέβουν τὸ σῶμα! Κι' ἂν τοὺς εἶδαν, πῶς τοὺς ἄφησαν καὶ τὸ ἔκλεψαν. Κι' ὕστερα οἱ καταφοβισμένοι καὶ κρυμμένοι μαθηταὶ πῶς ἐτόλμησαν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα! Δὲν ἔγινε γι' αὐτὸ πιστευτὸς ὁ λόγος τους. Ὑστερα ἀξιόπιστοι μάρτυρες εἶδαν τὸν Ἀναστάντα.

## 2. Οἱ Μυροφόρες.

Οἱ γυναῖκες αὐτές, ποῦ παρηκολούθησαν ὁλόκληρο τὸ φρικτὸ δρᾶμα τοῦ Γολγοθᾶ, ἐπόθησαν ν' ἀλείψουν μὲ ἀρώματα καὶ δάκρυα τὸ νεκρὸ σῶμα τοῦ περιηλημένου Διδασκάλου. Δὲν ἐτόλμησαν φαίνεται τὸ ἀπόγευμα τῆς Μ. Παρασκευῆς, ἀφοῦ ἐπίσημοι ἄνδρες εἶχαν ἀναλάβει τὸ ἱερὸ τοῦτο ἔργο. Ἐγίναν ὅμως τότε μὲ μεγάλη βιασύνη. Κι' ἔφυγαν μὲ τὴν κρυφὴ ἐλπίδα ν' ἀγοράσουν τὸ ἴδιο βράδυ πολὺτιμα ἀρώματα γιὰ νὰ μεταβοῦν καὶ νὰ κλαύσουν, ν' ἀρωματίσουν καὶ νὰ ἐκδηλώσουν στοργή, ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσι στὸν Κύριο.

Τὸ Σάββατο εὐρέθησαν σὲ ὑποχρεωτικὴ ἀργία. Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως, δηλαδὴ τὸ πρωτὶ τῆς Κυριακῆς ἦταν ἐλεύθερες, χωρὶς νὰ ξεύρουν πῶς ἀπ' τὴν προηγούμενη ἄξεστοι ρωμαῖοι στρατιωτῶες φυλάσσουν ἀγρυπνα τὸν Τάφο.

Ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία, ἀνυπόμονη, ἔτρεξε μπροστὰ ἀπ' τὶς ἄλλες «πρωτὶ σκοτίας ἔτι οὔσης», δηλ. ὅταν ἀκόμη ἦταν σκοτεινὰ. Ἀλλὰ μὲ κατάπληξι διεπίστωσε πῶς ὁ λίθος ποῦ ἔφρασε τὴν εἴσοδο τοῦ Τάφου εἶχε σηκωθῆ. Μὲ σπουδὴ λοιπὸν πῆγε στὸν Πέτρο καὶ στὸν Ἰωάννη γιὰ νὰ τοὺς πῆ αὐτὰ ποῦ εἶδε. Τὶ ἔγινε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου; Αὐτὸ ζωηρὰ τὴν ἀπασχολεῖ.

Στὸ μεταξὺ οἱ ἄλλες Μυροφόρες ξεκίνησαν «ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου» (Μάρκ. ις', 2). Στὸ δρόμο τοὺς δημιουργήθηκε ὁ φόβος μήπως δὲν ἠμπορέσουν ν' ἀποκυλίσουν τὸν λίθο τοῦ μνημείου. Ὅταν ὅμως ἐπλησίασαν τὸν Τάφο εἶδαν νὰ εὐρίσκεται ἀποκυλισμένος μακρὰ. Γιατὶ ἄραγε; Τὶ συμβαίνει; ἀνήσυχες διερωτῶνται. Καὶ πλησιάζουν τὸν Πανάγιο Τάφο γιὰ νὰ ἐξετάσουν καλλίτερα, ὅποτε βλέπουν ἓνα λευκοφορεμένο Ἄγγελο. Αὐτὸ τὶς κατέπληξε τόσο ποῦ ἐφοβήθησαν. Ἀλλ' αὐτὸς τότε εἶπε σ' αὐτές: Μὴ θαμβῶνεσθε καὶ μὴ φοβεῖσθε. Ζητᾶτε τὸν Ἰησοῦν τὸ. Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἀ ν α σ τ ῆ θ η κ ε. Δὲν εἶναι ἐδῶ. Ἴδου ὁ τόπος ὅπου Τὸν ἔβαλαν. Ἀλλὰ πηγαίνετε γιὰ νὰ πῆτε στοὺς μα-

θητάς Του και στὸν Πέτρο — πού τὸν συγχώρησε — ὅτι πηγαίνει στὴ Γαλιλαία πρὶν ἀπ' αὐτούς. Ἐκεῖ θὰ Τὸν δοῦν καθὼς τοὺς εἶπε!

Ἐφυγαν λοιπὸν οἱ Μυροφόρες ἀπ' τὸ μνήμα. Κατέφθασαν ὅμως σ' αὐτὸ σὲ λίγο ὁ Ἰωάννης και ὁ Πέτρος. Εἶδαν, ἐθαύμασαν, ἐζήτησαν προσεκτικά, ἐπίστευσαν μέσα τους κάπως, και ἀπεχώρησαν.

Ἡ Μαγδαληνὴ ὅμως ἔμεινε ἐκεῖ κοντὰ στὸ Μνήμα κ' ἔκλαιγε ἀδιάκοπα. Κάποια στιγμή ἔσκυψε πρὸς τὸν Τάφο, ὅποτε βλέπει δυὸ κατάλευκους Ἀγγέλους νὰ κάθωνται ὁ ἓνας πρὸς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς και ὁ ἄλλος πρὸς τὸ μέρος τῶν ποδιῶν, ὅπου πρωτύτερα εὐρίσκετο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Γυναῖκα, γιατί κλαῖς; Τὴν ἐρωτοῦν. Γιατί πῆραν τὸν Κύριό μου ἀπ' τὸν Τάφο και δὲν ξεύρω πού Τὸν ἔβαλαν. Γυρίζοντας ὅμως ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος εἶδε κάποιον ἄγνωστο νὰ στέκεται ὄρθιος μπροστά της και νὰ τῆς λέγη: Γυναῖκα, γιατί κλαῖς; Ποιὸν ζητεῖς; Ἐκεῖνη ἐνόμισε πὼς εἶναι ὁ κηπουρὸς και τὸν παρακαλεῖ ἀν αὐτὸς πῆρε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου νὰ τῆς πῆ γιὰ νὰ τὸ πάρῃ. «Μα ρία», ἦταν ἡ ἀπάντησι τοῦ ἀγνώστου, μὲ γνώριμη φωνή. Ἦταν ὁ Ἀναστάς Κύριος, πού γιὰ πρώτη φορὰ ἔκανε τὴν ἐμφάνισί Του. Ἡ μαθήτρια τοῦ ἀπήντησε πασίχαρα: Διδάσκαλέ μου! κ' ἔσπευσε μὲ σεβασμὸ ν' ἀγγίξῃ και νὰ κατασπασθῇ τ' ἄχραντα πόδια Του. Ἄλλ' Ἐκεῖνος τὴν ἡπόδισε. «Μὴ μοῦ ἅπτου». Μὴ μὲ ἐγγίζεις. Ἀκόμη δὲν ἀνέβηκα στὸν Πατέρα μου γιὰ νὰ ἐγκαινιασθῇ ἡ νέα σχέσις μου πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Πήγαινε ὅμως στοὺς ἀδελφοὺς μου (τοὺς μαθητάς Μου) και πές τους: ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου και δικό σας Πατέρα και Θεὸν μου ὕστερα ἀπ' τὴν ἐνανθρώπησί μου και Θεὸν σας (Ἰωάν. κ', 11—17).

Λίγα βήματα παρέκει ἀπ' τὸν Ἅγιο Τάφο — δεξιὰ — εὐρίσκεται ἓνα προσκυνητᾶρι τῶν λατίνων μὲ τὴν εἰκόνα αὐτῆ τῆς ἐμφανίσεως στὴ Μαρία τοῦ Κυρίου και λέγεται «μὴ μοῦ ἅπτου».

Ἡ Μαρία ἔτρεξε ἀμέσως στοὺς μαθητάς, πού πενθοῦσαν οἱ περισσότεροι και ἔκλαιγαν και τοὺς εἶπε πὼς ἀξιόθηκε και εἶδε τὸν Ἀναστάντα Κύριο και τοὺς διεβίβασε τὰ λόγια πού τῆς εἶπε. Στὸ μεταξὺ ἔφθασαν κι' οἱ ἄλλες Μυροφόρες καταχαρούμενες, γιατί στὸ δρόμο τις ἀπάντησε ὁ Κύριος και εἶπε σ' αὐτὲς «χαίρετε». Μετέδωσαν σ' αὐτοὺς και τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἐπίστευσαν ἀκόμη τελειωτικά. Σὲ πολλοὺς πέρασε ἡ ἰδέα πὼς ὅλα αὐτὰ εἶναι παράδοξες γυναικεῖες φλυαρίες. Τόσο

## «ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΥΪΤΙΚΟΥ

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Στοὺς Ἑβραίους ἐπιβλήθηκε πρῖν  
γιὰ τὴν παράβαση τοῦ Σαββάτου.

Ὁ Θεὸς προειδοποίησεν ἀπειλητικὰ τοὺς Ἑβραίους πὼς ἂν δὲν προσέξουν νὰ πανηγυρίζουν, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολή του, τὰ Σαββατικὰ χρόνια, πού κάθε ἔβδομη χρονιά ἦτανε ἀφιερωμένα σ' αὐτόν, σὰν ἔτη ἡρεμίας

---

δύσπιστοι ἦσαν οἱ μαθηταί. Δὲν ἐπέιθοντο εὐκολα. Καὶ ὅμως ἐπέι-  
σθησαν.

### 3. Ἄλλαι ἐμφανίσεις τοῦ Ἀναστάτου.

Οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ ἀναφέρουν ἐν συνεχείᾳ πὼς ὁ Κύριος παρουσιάσθηκε στὸν Ἀπόστολο Πέτρο ἰδιαιτέρως γιὰ νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ ὕστερα ἀπ' τὴν ἐπιπόλαια ἀρνησί του στὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα (Ἰωάν. κα', 15—23). Τὸ ἀπόγευμα τῆς μιᾶς Σαββάτων — δηλαδὴ τῆς Κυριακῆς — παρουσιάσθηκε στὸ Λουκᾶ καὶ στὸν Κλεόπα, πού ἐβάδιζαν σκυθρωποὶ στοὺς Ἐμμαοὺς (Λουκ. κδ', 13—33), στὸ ὑπερῶν τῆς Σιών ἀπόντος τοῦ Θωμᾶ (Λουκ. κδ', 36. Ἰωάν. κ', 19—25), ἔπειτα ἀπὸ ὀκτὼ μέρες στὸ ἴδιο παρόντος τοῦ Θωμᾶ (Ἰωάν. κ', 26—29), στὴ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ Σίμων-Πέτρος, Θωμᾶς, Ναθαναὴλ, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ ἄλλοι δύο (ἴσως Φίλιππος καὶ Ἀνδρέας), (Ἰωάν. κα', 1—14), στὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας (Θαβάρ ἢ Μακαρισμῶν, βλ. Ματθ' κη', 16—20), στὸν Ἰάκωβο τὸν Ἀδελφόθεο (Α' Κορινθ. ιε', 7) καὶ στὸν Ἀπόστολο Παῦλο στὸ δρόμο τῆς Δαμασκοῦ (Πρξ. θ', 3. Α' Κορινθ. ιε', 8). Τελευταῖα δὲ κατὰ τὴν ἐνδοξὴ Ἀνάληψι.

(Συνεχίζεται)

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκλήρῳ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

καὶ ἀνάπαυσης, τοὺς ἐφοβέρισεν, εἶπα, προειδοποιητικά, πῶς αὐτοὶ μὲν θὰ αἰχμαλωτισθοῦνε καὶ θὰ μεταφερθοῦνε σὲ ξένη χώρα, ἢ γῆ των δὲ πῶς θὰ ἐρημωθῇ ἀπὸ τοὺς κατοίκους της, καὶ τότε πραγματικὰ θὰ σαββατίσῃ· θὰ μείνῃ δηλαδὴ χέρσα καὶ ἀκαλλιέργητη, ὅπως ἔχει ὀρισθῆ νὰ μὲνῃ κατὰ τὰ Σαββατικά χρόνια· «τότε ἢ γῆ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς σαββατιεῖ, ἃ οὐκ ἐσαββάτισε ἐν τοῖς Σαββάτοις ὑμῶν, ἡνίκα κατωκεῖτε αὐτήν» (Λευϊτ.κστ', 35).

Ἡ ἀπειλὴ αὐτὴ ἦτανε μιὰ φοβερὴ προφητεία, ποὺ ἐπραγματοποιήθηκε κατόπιν στὴν ἐντέλεια. Ἐπειδὴ, ὅπως ὑπολογίζουνε οἱ χρονολόγοι, Σαββατικὸς χρόνος ἦτανε ὁ χρόνος ἐκεῖνος ποὺ καταλύθηκε τὸ Βασίλειο τοῦ Ἰσραήλ, ποὺ ἐθεμελιώθηκε μὲ τὴν ἀνταρσία τῶν δέκα Φυλῶν στὴ Σαμάρεια. Σαββατικὸς ἐπίσης χρόνος, ἦτανε ἐκεῖνος, ποὺ ἀνατράπηκε τὸ Βασίλειο τοῦ Ἰούδα στὰ Ἱεροσόλυμα. Καὶ τελευταῖος ἦτανε ἐκεῖνος ποὺ συνέβηκε ἡ πανωλεθρία τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὸν Τίτο στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἡ κατεδάφιση καὶ ἡ ὀλοκληρωτικὴ κατερείπωση κι' ἀφανισμὸς τοῦ Δεύτερου Ναοῦ.

Μετροῦνε λοιπόν, μ' αὐτὸν τὸν τρόπον μετροῦνε τριανταένα μεγάλα Σαββατικὰ ἔτη, τούτέστιν Ἰωβηλαϊκά, ποὺ τὰ λογαριάζουνε πῶς ἀρχίζουνε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς κληρουχίας τῆς γῆς τῆς Χαναάν καὶ φθάνουν ὡς τὴν καταστροφὴ τοῦ Δεύτερου Ναοῦ. Καὶ ὀρίζουνε πῶς ἡ πρώτη χρονιά Ἰωβηλαίου ἔγινε σαράντα ἐννιά χρόνια ἀπὸ τὴν κληρουχία, ἤτοι 2548 χρόνια ἀπὸ τῆς Κτίσεως, ποὺ ἦτανε τὸ ἐνενηκοστὸ πέμπτο ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Μωϋσῆ. Τὴν δὲ τελευταία τὴν τριακοστὴ πρώτη χρονιά Ἰωβηλαίου τὴν τοποθετοῦνε 1519 χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς κληρουχίας καὶ 4018 ἀπὸ τῆς δημιουργίας κι' ἐξήντα ὀκτῶ ἀπὸ τὴν γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

Παρατηροῦνε ἀκόμη, ὅτι ἐπὶ τῆς Μετοικεσίας στὴ Βαβυλῶνα οἱ Ἑβραῖοι ἔμειναν αἰχμάλωτοι ἑβδομήντα ὀλόκληρα χρόνια, πού σ' αὐτὰ ἡ γῆ τους ἔμεινε χέρση κι' ἀκαλλιέργητη. Κι' ἀπ' αὐτὸ συναγεται κι' ἀποδείχεται, πὼς ἡ προφητεία πραγματοποιηθῆκε μὲ ἀκρίβεια, ὅπως ὁ Θεὸς προειδοποίησε τοὺς Ἑβραίους, λέγοντάς τους, πὼς ἂν δὲν φυλάξουν, ὅπως πρέπει, τὰ Σάββατα, θὰ τὰ φυλάξῃ, ἀντὶ γι' αὐτούς, ἡ γῆ τους πού θὰ μείνῃ ἀκαλλιέργητη καὶ χέρσα καὶ ἔρημη. «Τότε σαββατιεῖ ἡ γῆ τὰ Σάββατα αὐτῆς· πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς σαββατιεῖ, ἃ οὐκ ἔσαββάτισεν ἐν τοῖς Σαββάτοις ὑμῶν, ἥνικα κατακειῖτε αὐτήν» (Λευϊτ. κστ', 34-35).

Ἀπὸ τὴν βασιλεία τοῦ Σαοὺλ, ἕως τὴν ἐποχὴ πού ἐκυριεύθηκεν ἡ Ἱερουσαλήμ κι' ἐγένηκεν ἡ Μετοικεσία, ἐπεράσανε 490 χρόνια. Στὰ χρόνια αὐτὰ λογαριάζονται ἀπὸ Σαββατικὰ ἑβδομήντα. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὴν ἐποχὴ τοῦ Σαοὺλ ἕως τὴν ἄλωση ἀπὸ τὸν Ναβουχοδονόσορα δὲν ἔσαββάτισεν ἡ γῆ, ὅπως ὁ νόμος ὠρίζε, ἑβδομήντα χρόνια, γι' αὐτὴν τὴν ἀθέτηση τοῦ νόμου ἐπλήρωσε ἡ φυλὴ τῶν Ἑβραίων μὲ τὴν Μετοικεσία τῆς τὰ ἑβδομήντα χρόνια τοῦ Σαββατισμοῦ πού ἐβεβήλωσε κι' ἀθέτησε. Κι' ἔτσι «πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς, ἔσαββάτισεν ἡ γῆ, ἃ οὐκ ἔσαββάτισεν ἐν τοῖς Σαββάτοις αὐτῶν».

Ἡ προφητεία ἐγένηκε καὶ εἰπώθηκε γιὰ νὰ προλάβῃ καὶ γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀθέτηση τοῦ νόμου. Ἐπειδὴ ὅμως ἀποτολμήθηκε ἡ ἀθέτηση ἐπακολούθησεν ἡ τιμωρία, πού ἐδικαίωσε τὴν νομοθεσία κι' ἐβεβαίωσε τὴν προφητεία· «τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό» (Ψαλμ. ιη', 10).

**Οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τῆ δειλία τους  
ἐπέσανε στὴ δουλεία.**

Ἀπειλήσεν ἀκόμη ὁ Θεὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι γιὰ τὴν παρακοή τους καὶ γιὰ τὴν παράβαση τοῦ νόμου του θὰ σταλάξῃ μέσα στὴν καρδιά τους τέτοιο φόβο, ποὺ θὰ τρέμουμε μπροστὰ στὸ θρόνο κάποιου φύλλου ποὺ σαλεύει, καὶ θὰ φεύγουνε σὰν κυνηγημένοι στὸν πόλεμο, καὶ θὰ πέφτουνε κατάχαμα χωρὶς νὰ τοὺς κυνηγᾶ κανεὶς. «Διώξεται αὐτοὺς φωνὴ φύλλου φερομένου, καὶ φεύξονται ὡς φεύγοντες ἀπὸ πολέμου, καὶ πεσοῦνται οὐδενὸς διώκοντος» (Λευϊτ. κς', 36). Καὶ τὸ πὼς ἓνας τέτοιος φόβος ἐκυρίευσε κατόπιν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀξιολάκρου αὐτοῦ Γένους, μᾶς τὸ μαρτυροῦνε ὀλοφάνερα οἱ διάφορες τραγικὲς ἱστορίες τῶν συμφορῶν τους καὶ τῶν ἀτυχιῶν τους. Τὸ μαρτυρεῖ ἀκόμη αὐτὸ ποὺ βλέπομε μὲ τὰ μάτια μας, νᾶναι δηλαδὴ αὐτοὶ σκορπισμένοι ὡς σήμερα στὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς γῆς.

Μὰ ἐκεῖνο ποὺ σκέπτομαι τὴ στιγμὴ αὐτὴν ἐγὼ εἶναι ἡ ἐρμηνεία ποὺ ἀπέδωκαν στὸ ρητὸν αὐτὸ τοῦ Λευϊτικοῦ οἱ Ἑβδομήντα Ἑρμηνευτές· «Καὶ τοῖς καταληφθεῖσιν ἐξ ὑμῶν ἐπάξω δουλείαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν» (Λευϊτ. κς', 36). Ὅταν τὴν διάβασα τὴν ῥῆσιν αὐτὴν, ἐνόμισα πὼς ἡ λέξι «δουλεία» ἦτανε τυπογραφικὸ λάθος, ἐπειδὴ νόμιζα πὼς φυσικώτερο ἢ σωστότερο θᾶτανε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λέξι «δειλία».

Καὶ πραγματικά, σύμφωνα μὲ τὰ γραφόμενα, ὁ Θεὸς φοβερίζει φανερά τοὺς Ἑβραίους, πὼς θὰ βάλῃ μέσα στὴν καρδιά τους δειλίαν, ἡγουν τρόμο, ἐπειδὴ εὐθὺς ἀμέσως προσθέτει αὐτά, «καὶ διώξεται αὐτοὺς φωνὴ φύλλου φερομένου καὶ πεσοῦνται οὐδενὸς διώκοντος». Πρὸς τούτοις καὶ τὸ Ἑβραϊκὸ πρωτότυπο κείμενο μεταχειρίζεται τὴν λέξι «Μορέχ», ποὺ σημαίνει χάνωσις καὶ παραλυσία σπασμένης ψυχῆς, ποὺ ταιριάζει στὸ φόβο καὶ στὴ δειλία.

“Ὅπως ὅμως καὶ πραγματικὰ συμβαίνει, εὐκόλα κα-  
νεὶς ἐννοεῖ πὺς οἱ δυὸ αὐτὲς διάφορες φωνές, ἔχου-  
μεταξύ τους στενὴ σχέση. Ἡ δουλεία δηλαδὴ καὶ ἡ δειλία  
ἐξαρτῶνται ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη· κι’ ἄλλοτε μὲν ἡ δου-  
λεία φέρνει τὴ δειλία, κι’ ἄλλοτε ἡ δειλία ἔχει συνεπα-  
κόλουθο τὴ δειλία. Ἐπειτα τί ἄλλο εἶναι ἡ δειλία, παρὰ  
ἓνα πέσιμο καὶ μιὰ ὑποδούλωσι τῆς ψυχῆς; Μιὰ καρδιά  
φοβισμένη καὶ τρεμουλιάρικη δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ  
ἐλευθεριάσῃ, ὅπως καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν μιὰ γενναία κι’  
ἄτρομη ψυχὴ νᾶναι δουλόπρεπη κι’ ἀνελεύθερη. Καὶ ἐξ  
ἀντιθέτου τὸ γενναῖο φρόνημα εἶναι πάντοτε ἐλεύθερο  
καὶ στὴν περίπτωσι πού θὰ τύχῃ νὰ σκλαβωθῇ παρα-  
μένει ἀδούλωτο κι’ ἀταπείνωτο καὶ στὴν ἔσχατη ἀκόμη  
συμφορὰ του καὶ δυστυχία του. «Τίς ἐστὶν δοῦλος τοῦ  
θανεῖν ἄφροντις ὢν»; Ποῖος εἶναι δοῦλος, σὰν δὲν φο-  
βᾶται τὸν θάνατο; Κανένας. Ὅπου λείπει ἡ δειλία, δὲν  
ἐξευτελίζει ἡ δουλεία τὸν ἄνθρωπο. Ὁ Ἐπίκτητος δὲν  
εἶναι δοῦλος. Σκλαβιά καὶ δουλεία στὴν πραγματικό-  
τητα καὶ κυρίως εἶναι ἡ δειλία καὶ ἡ καταπτώσι τῆς  
ψυχῆς.

Τέτοια ἦταν ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασι τοῦ Θεοῦ  
γιὰ τοὺς Ἑβραῖους παραβάτες τοῦ νόμου. Δουλεία,  
δειλία, ἄκρα δουλεία. Γι’ αὐτὸ καὶ ὁ Ἰώσηπος, ποῦναι  
κι’ αὐτὸς Ἑβραῖος, τοὺς ταλανίζει, μ’ ὄλο του τὸ  
δίχη, γιὰ τὴν δουλόπρεπη αὐτὴν κι’ ἀνελεύθερη διά-  
θεσή τους, καὶ γράφει: «Ἀπώλετο ἡμῖν τὸ μέγιστον  
καὶ πρῶτον τῶν ἀγαθῶν, ἐλευθερίας ἐπιθυμία». Ἐχά-  
σαμε τὸ πρῶτο καὶ τὸ μεγαλύτερο ἀπ’ ὅλα τὰ καλὰ, τὴν  
ἐπιθυμία δηλαδὴ τῆς ἐλευθερίας. Δὲν ἐχάσαμε μονάχα  
τὴν ἐλευθερία μας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερίας.  
Κι’ αὐτὸ εἶναι ἡ ἀκρότατη συμφορὰ καὶ τὸ ἔσχατο κα-  
τάντημα τῆς δουλείας. Ἐπειδὴ καταντήσαμε κακομοι-  
ριασμένοι καὶ δειλοί, γι’ αὐτὸ καὶ εἴμεθα πραγματικὰ  
σκλάβοι καὶ δοῦλοι.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοσι ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

## ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Ἴδου καὶ ἓνας νεαρὸς ποῦ παρ' ὅλη τὴν καλὴν ἀνατροφὴν ποῦ πῆρε, ὑπέκυψε στὸ πειρασμὸ καὶ μάλιστα ἔγινε καὶ κήρυκας τοῦ ἀθεϊσμοῦ, ἀπ' ἐκείνους ποῦ ἡ κατοχὴ, μὲ τὴν εἰσβολὴ τοῦ βαρβάρου κατακτητῆ καὶ τῶν ἀπὸ βορρᾶ, ἐξέθρεψε καὶ ἐνέσκηψαν στὸν τόπο μας ποῦ ξέρει μόνον τὸν ἀληθινὸ Θεὸ νὰ λατρεύῃ. Δὲν διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ τὴ πλάνη του, γιὰ τὴν ὁποίαν καὶ μαστιγώθηκε ἀπὸ τὴ συνείδησί του, ὅπως ἐπίσης νὰ ὁμολογήσῃ τὴ μετάνοια καὶ ἐπιστροφή στὴ θρησκεία τῶν Πατέρων του καὶ νὰ διακηρύττῃ τώρα τὴν ἀληθινὴ θρησκεία τοῦ Θεανθρώπου καὶ Σωτῆρος του Χριστοῦ. Καὶ τώρα ποῦ ζῆ ὑπὸ τὴ σημαία τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν ξεχνᾷ τοὺς ἄλλοτε ὁμοειδέατες του ποῦ τὸν συντρόφευσαν στὴ πλάνη καὶ στὴν ἀπιστία γιὰ νὰ τοὺς προσκαλέσῃ ἀπὸ ἀγάπη χριστιανικὴ νὰ τὸν μιμηθοῦν καὶ νὰ πειραματισθοῦν καὶ αὐτοὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς σωτηρίας. Εἶθε ἡ ἄδολη ἀγάπη ποῦ θέλει καὶ ζητεῖ πάντα τὸ καλὸ τοῦ ἄλλου, πάντα νὰ μιλᾷ καὶ νὰ νικᾷ!

«... Ὅσον νεαρὰ εἶναι ἡ ἡλικία μου, τόσοσιν μεγάλα εἶναι ἀντιθέτως τ' ἀμαρτήματά μου. Προέρχομαι μὲν ἀπὸ πτωχὴν οἰκογένειαν, ἀλλὰ Χριστιανικὴν. Οἱ γονεῖς μου ἐφρόντισαν πάρα πολὺ διὰ τὴν Χριστιανικὴν μου ἀνατροφὴν καὶ θεωρητικῶς καὶ ἐμπράκτως διὰ τοῦ ὠραίου παραδείγματός των. Τοιουτοτρόπως οὐδὲν ἐλαφρυντικὸν ἢ δικαιολογητικὸν δύναμαι νὰ εὔρω ἢ νὰ ἐπικαλεσθῶ, διὰ τὴν ἀποστασίαν μου κατὰ τὰ ζοφερὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου 1942—1945.

«... Τετυφλωμένος καὶ γαργαλιζόμενος τὴν ἀκοὴν ἐξετράπη ἀπὸ τῆς ἀληθείας εἰς τοὺς μύθους» (Β' Τιμ. δ', 3—4). Ἔγινα κήρυξ τῆς ἀθείας, ἄθλιος ἐργάτης τῆς κατεδαφίσεως τοῦ λαμπροῦ οἰκοδομήματος τῶν ἰδανικῶν τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὁποῖα ἐνσωματοῦνται εἰς τὰς τρεῖς λέξεις ΘΡΗΣΚΕΙΑ—ΠΑΤΡΙΣ—ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ. Τέλος ἔγινα ἓνα ἀπαίσιον μεγάλφωνον τοῦ («Ἀρχιεργάτου τοῦ ψεύδους»). Ἔτσι εὐρέθηκα εἰς τὴν φυλακὴν, διὰ νὰ «θερίσω ὅτι ἐσπείρα», ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τύχω Θεῖα Χάριτι τῆς ἐπισκέψεως ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Α' Τιμ. β', 4). Καὶ νὰ μάθω τὸ νὰ «πορεύωμαι ταπεινὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. β', 28). Ἐν τῇ πορείᾳ μου ταύτῃ εὔρον τὸν ὠραῖον δρόμον τῆς ἀληθείας (Ἰωάν. ιδ', 6), διὰ τῆς πίστεώς μου πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν (Μαρκ. ις', 16). Καὶ τὸ Θεῖον δῶρον



τῆς πραγματικῆς μου πίστεως δὲν ἄργησε νὰ μού ἔλθῃ. Ἴδου ἡ Ἁγία Γραφή, ὁ λαμπρὸς Ἀστὴρ ποὺ ὀδηγεῖ κάθε ἀπολωλὸς πρόβατο εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας (Β' Τιμ. γ', 16—17).

Ὅταν ἀνοιξά τὸ πρῶτον τὸ ἱερὸν τοῦτο βιβλίον, ἀντελήφθην ὅτι τὸ ἄστατον, ἄθρησκον καὶ ἀνήθικον τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐμοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ἀφήσαμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ καθοδηγηθοῦν ἀπὸ ἀνθρώπους, ποὺ ἀπώλεσαν τελείως τὴν ἀντίληψιν πάσης πνευματικῆς ἀξίας καὶ μᾶς ἐξέτρεψαν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς πρὸς τὴν Θρησκείαν πίστεως, διὰ τῆς ὁποίας ἀναπτύσσονται αἱ συνειδήσεις, τὰ ιδεώδη καὶ αἱ θεόπνευστοι ἐμπνεύσεις διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐδιδάχθην ὅτι ἡ Θρησκεία μας δίδει τὴν δύναμιν νὰ ὀπλιζώμεθα μὲ καλωσύνην, ἀλλὰ συγχρόνως ἐδιδάχθην ὅτι ὁ καρπὸς τῆς ἁμαρτίας εἶναι θάνατος (Ρωμ. ζ', 33, Ἰακ. α', 15). Ἀντιθέτως δὲ ὅτι ἡ ἀγάπη, ὅπως τὴν ἐκήρυξεν ὁ ὠραῖος Ναζωραῖος γενᾶ τὴν ἀγάπην (Α' Κορ. ιγ', 1—23). Ἐδιδάχθην ὅτι ἡ Θρησκεία μας, ἐγαλούχησε τὸν ἄλτρουισμόν πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ καλὸν τοῦ συνόλου (Ρωμ. ιγ', 7—10). Καὶ ἔκτοτε ἀφῆνα τὸν πνευματικόν μου κόσμον νὰ περιπλανᾶται καθημερινῶς εἰς τοὺς θαυμασίους καὶ τερπνοὺς λειμῶνας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ διὰ τῆς περιπλανήσεως αὐτῆς ἐξεδιῶξα ἀπὸ μέσα μου τὸ φθοροποιὸν αἰσθημα τῆς ἀπελπισίας (Ρωμ. ιε', 15, Ψαλ. κβ', 4—9, λδ', 8, ξβ', 8). «Κοπιῶν καὶ πεφορτισμένοι» προσῆλθον εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἠσθάνθην τὴν ἐπαγγελίαν του «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ ἐκλύθητε τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Ματθ. ια', 28—29).

Καὶ ἡ μετάνοιά μου ὑπῆρξε πλήρης καὶ ἔλαβα τὴν εἰλικρινῆ ἀπόφασιν, ὅχι μόνον νὰ μὴ ἐπανέλθω εἰς τὴν φθοροποιὸν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μας καὶ τῶν παρ' Αὐτοῦ παραγγελλομένων ἔργων, νὰ ἐπιστρέψω ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας καὶ σωτηρίας «ἐπιστρέφω ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεὸν τοῦ λαβεῖν ἄφρον ἁμαρτιῶν καὶ κληρὸν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις» (Πράξ. κς', 18). Τέλος αἰσθάνομαι μίαν ἀνάγκην, τὴν ἀνάγκην ν' ἀπευθυνθῶ καὶ πρὸς τοὺς παραπλανημένους συνανθρώπους μου. Ἄς λάβουν ὡς παράδειγμα ἐμένα. Ἠμάρτησα ἐκτραπείς τῆς πίστεως πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἔφθασα εἰς τὸν θάνατον, διὰ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης μου. Καὶ τότε ἠτένισα πρὸς τὸν Θεόν. Εἶδον τὴν Θεῖαν Του μορφήν, ἐν ὅλῃ Του τῇ μεγαλειότητι καὶ τῇ λαμπρότητι. Εἶδον ὅτι ἓνα μόνον βῆμα μού ὑπελείπετο καὶ τὸ ὁποῖον ὀδήγει ἢ πρὸς τὴν ὀλοσχερῆ καταστροφὴν, ἢ πρὸς τὴν αἰώνιον σωτηρίαν (Α' Σαμ. β', 6—10). Ἡ μορφή τοῦ Θεοανθρώπου ἐκυ-

ριάρχησε εἰς τὴν ψυχὴν μου καὶ ἀμέσως ἠσθάνθην μίαν ἀνέκφραστον ψυχικὴν γαλήνην (Α', Κορ. ιδ', 32, Ἐφ. β', 15—17). Ἐν τῇ γαλήνῃ μου αὐτῇ ἠρώτησα ἑμαυτόν. Ἐσώθην; Χριστέ μου, εἶμαι δεκτὸς καὶ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους σου; Καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐσκήρτησε ἀπὸ μίαν ἀνέκφραστον πεποίθησιν πίστεως καὶ διὰ πρώτην φωνὴν ἤκουσα τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου «Ἡ Πίστις σου σέσωκέ σε» (Ματθ. θ. 22).



Προσοχὴ στὰ βιβλία, λέγει ἐδῶ τὸ παιδί, ποὺ σὲ βάζουν μέσα σὲ κόσμους ὀνειρώτων, ἀκολασίας, αἱμάτων καὶ καταστροφῶν... ἡ μελέτη των μὲ ἔφερε μέσα στὴ φυλακὴ.

Εἶναι μιὰ φωνὴ ἑνὸς νέου ποὺ κἀρχε ἀπὸ τὰ παλιοβιβλία. Εἶναι καὶ αὐτὸ μιὰ ἀλήθεια ἀδιάψευστη. Ἀράγε τὴν καλοξεύρουν πολλοὶ νέοι μας σήμερα; Καὶ ἂν δὲν τὴν ξεύρουν θὰ τὴν καλομάθουν ἂν θέλουν νὰ χαροῦν τὴ ζωὴ τους καὶ νὰ μὴ φθάσουν στὴ κατάντια τῶν νέων μας, ποῦ, σὺν καὶ αὐτοὺς ποῦ τὸ θέαμα καὶ τὸ ἀνάγνωσμα «τὸ ἀπηγορευμένον» τοὺς ἔφερε μέχρι τὴ φυλακὴ πάμπολλους δυστυχῶς ἐγνώρισα θρηνοῦντας διὰ τὸ πάθημά τους καὶ γιὰ νὰ μοῦ εἰποῦν καὶ αὐτοὶ αὐτὰ ποὺ γράφει καὶ ἐδῶ ὁ νέος μας. Ἄς τὸν προσέξουν λοιπὸν οἱ νέοι μας καὶ ἄς πάρουν τὴ προληπτικὴ σοβαρὰ ἀπόφασιν «πόλεμος κατὰ τοῦ ἀπηγορευμένου».

«... Μοῦ εἶναι τελειῶς ἀδύνατον σ' αὐτὸ τὸ ἄψυχο χαρτὶ νὰ ἐκφράσω τὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς μου, ποὺ ἀπέκτησε μετὰ τὴν μελέτην τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδωσε δωρεάν τὸ τόσον στοργικὸν ἴδρυμα. Τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ καλύτερον δῶρον ποὺ ἤμποροῦσε νὰ μοῦ δοθῆ ἦτο καὶ εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη, εἶναι τὸ τελειότερον ὄπλον γιὰ τὸ διάβα ὅλης μου τῆς ζωῆς. Ἡ στιγμὴ ἐκείνη ἦτο γιὰ μένα ἱερή, ἐννοίωσα τὴν ψυχὴν μου νὰ σκιρτᾷ ἀπὸ ἀγαλλίασιν, ποὺ ἐξεχύνετο καὶ κατεπλημμύριζε τὴν πρώην δηλητηριασμένην καρδιά μου. Ὁ νοῦς μου συνεκεντρώθη ὅλος εἰς ἑαυτόν, καὶ τὰ μάτια μου ἐρευνοῦσαν τὸ θεῖον περιεχόμενον τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου. Ὅταν εἶδα τὸ τί περιέχει, ἄρχισαν νὰ τρέμουν τὰ χέρια μου, διότι κατάλαβα ὅτι εἶμαι ἀνάξιος νὰ κρατῶ τὸν Θεῖον μαργαρίτην. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τὸ μέγα Του ἔλεος καὶ ἡ ἐξιλαστικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ μὲ διεπίστωσαν ὅτι εἶναι δυνατόν ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ κρατῶ τὸ Θεῖον βιβλίον, διότι γιὰ μένα ἐγράφη καὶ γιὰ μένα πέθανε ὁ Χριστὸς στοῦ ξύλου διὰ νὰ συγχωρεθοῦν αἱ ἁμαρτίαι μου. Α' Πέτρ. β', 24... Προσοχὴ παιδιὰ, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, προσοχὴ στὰ ἄλλα βιβλία, ἡ μελέτη ἄλλων βιβλίων μὲ ἔφερε μέσα στὴν φυλακὴν. Οἱ συγγραφεῖς τῶν βιβλίων

Ἀπὸ ἓνα προσκύνημα

## ΡΟΔΟΣ, ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗ. - Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ  
Η ΕΥΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ

Τὸ θαῦμα τῆς φύσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς

Κάθε φορά πού ἐπισκεπτόμεθα τὴν Ρόδο αἰσθανόμαστε πολλαπλῆ τὴν ἱκανοποίησι καὶ τὴν ψυχικὴ μας ἀγαλλίασι. Καὶ ἡ ψυχικὴ αὐτὴ ἀγαλλίασις ἀγκαλιάζεται μὲ μιὰ ἀπόλαυσι δραματικὴ καὶ πνευματικὴ. Κέντρον ἐκφράσεως τῆς ἐνότητος τῶν ὀρθοδόξων ἡ Ρόδος συγκινεῖ ὡς φύσις, ὡς ἱστορία καὶ ὡς ἓνας πνευματικὸς κόσμος μέσα εἰς τὸ πλαίσιο μιᾶς χριστιανικῆς ἀτμόσφαιρας. Τὸ ἀντίκρυσμά της μᾶς κρατεῖ σ' ἓνα βαθὺ ἐκστασιασμό καὶ τὸ φευγαλέο ὄραμα τῆς μακραίωνος ἱστορίας της ἀπὸ τὶς διάφορες ἐποχὲς μᾶς καθηλώνει εὐλαβεῖς προσκυνητὰς εἰς τὶς φωτεινὲς σελίδες τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα ἀπλωσε τὴν λαμπρὴ φωτοβόλο ἀκτινοβολία του. Πατρίς ἐνὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, τοῦ Κλεοβούλου, βᾶθρον ἐνὸς τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου, τοῦ ἀγάλματος τοῦ Κολοσσαοῦ, μᾶς προσφέρει ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τοῦ ἀντίκρυσμάτος της ἐκδηλα τὰ ἴχνη τὸ πέρασμα τῆς με-

---

αὐτῶν δηλητηριάζουν τὸν δυστυχεῖ ἄνθρωπον καὶ ἰδίως τὸ παιδί, ὅπως ἐμένα. Σὲ βάζουν μέσα σὲ κόσμους ὀνείρων, σὲ κόσμους ἀκολασίας, σὲ κόσμους αἱμάτων καὶ καταστροφῶν. "Ὁ! πόσον ἤθελα νὰ ἀκουσθῆ ἡ φωνή μου ἀπὸ ὅλα τὰ σημερινὰ ἀγόρια καὶ κορίτσια καὶ νὰ τοὺς πῶ: Προσοχή, προσέξτε τὰ βιβλία πού τεχνηέντως σᾶς σερβίρουν, μὲ τὴν καθημερινὴν μελέτην αὐτῶν τῶν βιβλίων, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβετε ρίπτετε στὴν ψυχὴν σας φαρμάκι, πού σιγα-σιγὰ θὰ σᾶς δηλητηριάσῃ... Ἡ Καινὴ Διαθήκη χορηγεῖ ζῶην καὶ χαράν, ἐγὼ εἶμαι ἀδύνατος νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτό, ἐκεῖ βλέπω γεγονότα πού γίνονται γιὰ μένα μεγάλα καὶ συνταρακτικά, ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, (Ἰωάν. α', 14), καὶ πεθαίνει γιὰ νὰ σώσῃ ἐμένα πού εἶμαι καταδικασμένος σὲ αἰώνιον θάνατον λόγῳ τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας, (Γεν. β', 16—17), καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἰδικῶν μου ἀμαρτιῶν, (Ρωμ. γ', 23)... Ὁ ἰατρὸς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς μου εἶναι ὁ Χριστὸς, τὸν πιστεύω καὶ τὸν ἀγαπῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδιά...».

Ἀρχιμ ΠΡΟΚ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

γάλης εποχής τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Κτίσματα ποὺ ἐχρησίμευσαν ὡς τόποι προσκυνήματος καὶ λατρείας τῶν ἀρχαίων θεῶν. Κολόνες ἀρχαϊκῆς ποὺ κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπιά των ὑψώνεται πάντοτε μιὰ ἀνάτασις ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τέχνης ἑλληνικῆς. Ἡ ἐποχὴ τῶν Φράγκων ἱπποτῶν καὶ τῶν σταυροφόρων ποὺ διεδέχθη τὸ πέρασμα καὶ τὴν ἀκτινοβολία τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς προσφέρει τὸ ὄραμα τοῦ περάσματος της καὶ αὐτὴ ὑπὸ μορφή κτισμάτων, γοθτικοῦ ρυθμοῦ. Τὰ κάστρα καὶ τὰ παλάτια τοῦ μαγίστρου Ἰωάννη καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων δίδουν ἐντυπωσιακὴν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς τῆς φραγκοκρατίας, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ὁποίας ἡ Ρόδος ὑπῆρξε ἕνας μέγας σταθμὸς καὶ ἕνα κέντρο σημαντικῶ. Νέα μορφή τῆς μεγαλονήσου μὲ τὴν πτώσιν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Τάγματος τοῦ Ἰωάννη καὶ μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ τουρκικοῦ κατακτητικοῦ χειμάρρου. Σουλεϊμάν ὁ Μεγαλοπρεπῆς σουλτᾶνος ἐπέβαλε τὴν κυριαρχία του στὴν Ρόδο καὶ συνεπλήρωσε τὴν κτιριακὴ της εἰκόνα μὲ χτίσματα μουσουλμανικοῦ ρυθμοῦ. Ἔτσι ὡς τουρκικὴ κατάκτησις παρέμεινε ἐπὶ αἰῶνες ἡ Ρόδος μέχρι τῆς πρὸ πενήτηκοντα τριῶν ἐτῶν ἀποτινάξεως τοῦ ἀλλοδόξου ζυγοῦ της. Στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων αὐτῶν ὡς τόσο καὶ κατὰ τὴν ἐναλλαγὴ τῶν κατακτητῶν καὶ κυριάρχων ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ τῆς Ρόδου ἔμεινε ἀκατάλυτη.

\*\*\*

Εἰς τὸν ἐπισκέπτη τῆς μεγαλονήσου αὐτὸς ὁ ὀραματισμὸς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας της καὶ τῆς περιπετειώδους σταδιοδρομίας μπερδεύεται μὲ τὴν καθαρῶς θρησκευτικὴν μορφήν καὶ ἐξέλιξιν αὐτῆς. Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ ἀντιμετώπισε ἐχθρότητα, ἀντιξοότητα καὶ ἐπιδρομάς. Ἐνας σεισμὸς στὰ ἑκατὸν πενήντα πέντε μετὰ Χριστὸν ἀνέτρεψε κάθε προσπάθεια πρὸς ἀνασυγκρότησιν καὶ προαγωγή της. Οἱ Γότθοι βραδύτερον ἐλεηλάτησαν ἀγρίως τὴν Ρόδο. Ἡ ρωμαϊκὴ κυριαρχία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νέρωνος ἐπέφερε βαρῦτατα πλήγματα εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς νήσου. Ὁ χριστιανισμὸς ὅμως ἤρχισε νὰ ἐξαπλώνεται εἰς τὴν Ρόδον. Εἰς αὐτὴν προσήγγισεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὴν ἐποχὴ ποὺ ὑπῆρχε ἀκόμη ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς μιὰ ὀργανωμένη ἰουδαϊκὴ κοινότης. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν καὶ οἱ προσχωρήσαντες πρὸς τὸν χριστιανισμὸν ὑπῆρξαν πολυάριθμοι. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἡ Ρόδος περιῆλθεν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα. Ἐπὶ βυζαντινῆς αὐτοκρα-

τορίας ἢ νῆσος ἔτυχε ἐξαιρετικῶν ἐκδηλώσεων ἐπίσης. Οἱ Ἰσαυροὶ ἐνίσχυσαν ὑλικῶς πλουσιοπαρόχως τὴν Ρόδον καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος ἐπανάκτισε τὴν πόλιν ποῦ εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ φοβερὸν σεισμόν. Ἐνα πλῆθος προνομίων ποῦ παρεχωρήθησαν ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτητῶν καὶ διειρηθήσαν ἀμετάβλητα σχεδὸν μέχρι τῆς κατακτῆσεως τῆς Ρόδου ἀπὸ τὸ φασιστικὸν ἰταλικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον περιέλαβε αὐτὴν καθὼς καὶ ὅλα τὰ Δωδεκάνησα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του ὡς πολεμικὴ λεία τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου τῆς Τριπολίτιδος κατὰ τὸ 1912.

Ἡ ἰταλικὴ κατοχὴ ἂν ἔπληξε βαθύτατα τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν, ἐξωραΐσε ἐν τούτοις τὴν Ρόδον μὲ πλῆθος δημοσίων ἔργων, μὲ λαμπρὰ κτίσματα καὶ μὲ μιὰ καινούργια ἐκπολιτιστικὴ πνοή. Ὁ κατακτητὴς ἀπέβλεπε πρὸς τὴν ὠραία καὶ ὀλοπράσινη μεγαλόνησον ὡς κέντρον τουρισμοῦ ἀξιόλογον. Τὴν μετέβαλε εἰς «σμαράγδι τοῦ Αἰγαίου». Καὶ ἔμεινε καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της καὶ ἐνσωμάτωσίν της μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Οἱ πρῶτοι ἐπίσκοποι τῆς νήσου ἦσαν ὁ Εὐφράνορας καὶ ὁ Εὐφροσύνης, ὁ ὁποῖος μετέσχευε καὶ εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βυζαντίου ἢ Ρόδος προήχθη εἰς μητρόπολιν· καὶ εἰς τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου εἰς αὐτοκέφαλον ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς κατοχῆς, διετέλεσαν Μητροπολίται Ρόδου ἱεράρχαι ἐκ τῶν πλέον ἐπιφανῶν ἀνήκοντες εἰς τὸ κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ ἐκλεγόμενοι μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου Φαναρίου. Δύο ἐκ τῶν διαπρεπῶν ἱεραρχῶν ποῦ διετέλεσαν κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα Μητροπολίται Ρόδου εἶχαν ἀνέλθει εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, Γερμανὸς ὁ Ε' ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνης διαδεχθεὶς τὸν μεγάλον Πατριάρχην Ἰωακείμ τὸν Γ' καὶ Βενιαμὶν ὁ Α' ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, διάδοχος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου πατριαρχεύσας κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Τελευταῖος ἱεράρχης τῆς ὑπὸ ξένον κατακτητικὸν ζυγὸν Ρόδου διετέλεσε ὁ ἀπὸ ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου τῶν Πατριαρχείων Ἀπόστολος, τερματίσας τὴν ἀρχιερατικὴν του σταδιοδρομίαν ὑπὸ συνθήκας ὄχι καὶ τόσον εὐνοϊκᾶς.

\*\*\*

Ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξε πρώτη καὶ πάλιν ποῦ ἔφερεν εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Δωδεκάνησον τὸ μεγάλο μήνυμα τῆς ἔλευ-

θερώσεώς της. Ἀντιβασιλεὺς ἄλλ' ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀείμνηστος Δαμασκηνὸς ἐπεσκέφθη πρῶτος αὐτὸς τὴν Ρόδον. Τὸν μετέφερε τὸ ἔνδοξον σκάφος τοῦ ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ, ὁ «Ἀβέρωφ». Ὑπήρξε συγκινητικὸς ὁ πλοῦς τοῦ σκάφους αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν νῆσον μὲ ὠρισμένας σταθμεύσεις εἰς τὸ πέλαγος, ὅπου ὁ ἀντιβασιλεὺς-ἀρχιεπίσκοπος ἀνέπεμπε ἐπιμνημοσύνους δεήσεις καὶ ἔρριπτε ἄνθη εἰς τὰ νερὰ ποῦ ἐκάλυψαν ἥρωας ἀγωνιστὰς Δωδεκανησίους. Εἰς τὴν ἐπιβλητικὴν αὐτὴν ἱεροτελεστίαν ἐβοηθεῖτο ἀπὸ τὸν τότε πρωθυερέα τοῦ σκάφους καὶ σήμερον Μητροπολίτην Παροναξίας Ἐπιφάνιον.

Καὶ ὅταν στὸ βᾶθος διεγράφη ἡ Ρόδος μὲ τὰ βουνὰ καὶ τὴν γραφικὴ ὁμορφίαν της, ὑψώθηκε εἰς τὰ πλήθη ὅλος ὁ ἐνιαῖος ἔθνικος καὶ θρησκευτικὸς παλμός. Καὶ ἀντήχησαν ἐπιβλητικὰ δύο ᾄχοι: τοῦ νικητηρίου καὶ εὐχαριστηρίου ὕμνου πρὸς τὴν Ὑπέρμαχον Θεοτόκον καὶ τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἑθνικοῦ βάρδου Διονυσίου Σολωμοῦ. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ προσήγγισεν ὁ «Ἀβέρωφ» μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὑπόδουλον μέχρι χθὲς Ρόδον ἢ νῆσος ἄλλαξε ὄψιν. Ἐξεχείλισεν ἄφοβα ἡ ἀλύγιστη ἀλλὰ δεσμίᾳ ἑλληνικὴ φωνὴ τῆς καὶ μέσα εἰς τὸν φωτοστέφανον τῆς ἐλευθερίας της μὲ τὴν θεῖαν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡ φύσις ἄνθισε περισσότερο. Ἦταν ἄνοιξις τοῦ 1945 τότε. Ἡ Ρόδος ὑπεδέχθη τὸν σεβαστὸν ἐπισκέπτη της καὶ τὴν συνοδεία του μὲ εὐλάβεια καὶ ἐνθουσιασμό. Ἐφερε τὸν «ἀρραβῶνα» τῆς ὀριστικῆς ἐνώσεως μὲ τὴν Ἑλλάδα, τὴν μητέρα πατρίδα, ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς ἀντιβασιλεὺς.

Καὶ ὅταν κατόπιν τῆς δοξολογίας εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν ἐγονάτισε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν πλησίον τοῦ ναοῦ πλατεῖαν καὶ ἐδεήθη μὲ γονανισμένον ὄλο τὸ πλῆθος ὑπὲρ τῶν πεσόντων διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ρόδου καὶ τῆς Δωδεκανήσου, ἐγράφη μία φωτεινὴ σελὶς ἱστορικὴ ἀφαντάστου μεγαλείου.

Ἡ Ρόδος ποῦ ὑπεδέχθη κατόπιν τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τὴν ἔνωσιν, ἔζησε πρὸ δύο ἐτῶν καὶ μιᾶν σελίδα ἱστορικὴ καὶ θρησκευτικὴν. Συνκεντρώθησαν εἰς τὴν «παυλικὴν» αὐτὴν νῆσον ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς ἓνα ἱστορικῆς σημασίας πανορθόδοξον συνέδριον ἀνεγνωρίσθη τὸ πρωτεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς οἰκουμένης. Τὸ συνέδριον αὐτὸ τὸ τόσον σημαντικὸν καὶ ἱστορικὸν διήμυθνε ὡς πρόεδρος αὐτοῦ ὁ τότε μητροπολίτης τῆς Καβάλας καὶ Φι-

λίππων και σήμερον ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ, Χρυσόστομος. Καὶ ἐθαυμάσθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων και τῶν ξένων ὀρθοδόξων συνόδρων ἡ δεξιότης μετὴν ὁποῖαν κατηύθυνε τὰς συζητήσεις και ὁ νεανικὸς ἐνθουσιασμὸς εἰς τοὺς λόγους του και εἰς τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις του. Ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις πού μᾶς ἔφερε και πάλιν εἰς τὴν Ρόδον πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες μᾶς ἔδωκε τὴν εὐκαιρία νὰ ὀλοκληρώσουμε στὴν σκέψιμας ὠραῖες και συγκινητικὲς ἀναμνήσεις και ἐντυπώσεις και νὰ χαροῦμε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά τὸ θαῦμα τῆς φύσεως και τοῦ πολιτισμοῦ τῆς νήσου. Ἐπάνω εἰς τὴν γραφικὴ τοποθεσία τοῦ Προφήτη Ἡλία μετὸ πλούσιον πράσινον, τὰ ἔλάφια, τὰ πανύψηλα δένδρα και τὴν βιβλικὴ γαλήνη, μακρὰ ἀπὸ κάθε κοσμικὴ κίνησιμας και ζωὴν, ἐζήσαμε ἀλησιμόνητες στιγμὲς και ἀγκαλιάσαμε τὴν πραγματικότητα ὅτι ἡ Ρόδος δὲν ἔπαυσε νὰ ἀποτελῆ τὸ κέντρον τῆς ἐκφράσεως τῆς ἐνότητος τῆς Ὀρθοδοξίας και τὸ κέντρον ὅπου σφυρηλατεῖται περισσότερον ἡ στενότης σχέσεων και ἡ ἀγάπη μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ σύνολο τῆς ἰδέας τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἀφήνουμε μετὸ ἐνθουσιασμὸ και συγκίνησιμας πίσω μᾶς τὴν εὐλογημένη ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορία και τὴν ὀρθόδοξο χριστιανικὴ Ἐκκλησία Ρόδου. Ἡ Λίνδος, ἡ Φιλήρημος, ἡ Κρεμαστή, τὰ Τριάντα, τὸ Παραδειον και ὁ Προφήτης Ἡλίας συνοδεύουν γιὰ πολλὴ ὠρα τὸ ταξεῖδι μᾶς τῆς ἐπιστροφῆς. Καὶ ποῖον ὄραμα ξετυλίγει στὰ μάτια μᾶς ἡ ἐπίσκεψιμας στὸ μοναστήρι τοῦ Ταξιάρχου τοῦ Πανορμίτη στὴν ἀπέναντι ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς γραφικῆς και βραχώδους Σύμης! Αἱ ἐκδηλώσεις εἰς τὸ πλάσιον τῆς ἀδελφικῆς ὀρθοδόξου ἀτμοσφαιρας γύρω ἀπὸ τὴν τράπεζα τοῦ μοναστηριοῦ ὡσὰν νὰ γίνωνται πλοηγοὶ εἰς τὸ ἀεροπορικὸ ταξεῖδι μᾶς αὐτὸ τῆς ἐπιστροφῆς.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

## ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ τέταρτος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», ἡ «Φιλόθεος Ἀδολεσχία» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως, και ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεία Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα.

Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ»  
Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Ἡ ἄκρα ταπεινώση κερδίζει καὶ τὴν πιὸ σκληρὴ ψυχή.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμονας, ὁ μέγας αὐτὸς Πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀφώρεσε κάποτε δυὸ κληρικούς του ποὺ πιασθήκανε μεταξύ τους κι' ἔβριζεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ λύσσα. Κι' ὁ μὲν ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἐδέχθηκε τὴν τιμωρία μὲ ταπεινώση, γιατί ἔνοιωθε πὼς ἦτανε δίκαιη. Ὁ ἄλλος ὅμως τὸ βρῆκε σὰν πρόφαση νὰ παραμελῇ ὅλως διόλου τὰ καθήκοντά του καὶ νὰ μὴν πατᾶ διόλου τὸ πόδι του στὴν Ἐκκλησία καὶ στὶς συνάξεις. Κι' ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ κι' ἐφοβέριζε τὸν μέγαν ἐκείνον ἅγιο, ποῦχε τόση καλωσύνη καὶ τόση χριστιανικὴ ἀπλότητα.

Ὅταν τᾶμαθε λοιπὸν αὐτὰ ὁ Ἅγιος, ἄρχισε νὰ συλλογιέται καὶ νὰ φοβᾶται μήπως ἐξ' αἰτίας του τὸν κερδίση ὅλως διόλου ὁ Σατανᾶς καὶ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ τὸν καλέσῃ κοντά του καὶ νὰ τοῦ δείξῃ ὅλη του τὴν συμπάθεια. Ἀπὸ τίς πολλές του ὅμως ἔγνοιες καὶ ἀπὸ τίς πολλές του μέριμνες γιὰ τὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας του, ἀποξέχασε νὰ κάμῃ αὐτὸ ποὺ μελέτησε κι' ἔτσι κι' ἀπὸ τὴν ἀποξεχασιά του ἀκόμα αὐτὴν δόθηκεν ἀφορμὴ νὰ φανερωθῇ, γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ, ἡ ἄκρα του ταπεινότητα.

Γιατὶ μιὰ Κυριακή, καθὼς λειτουργοῦσε καὶ πρόσφερε μέσα στὸ Ἅγιο Βῆμα τὴν ἀναίμακτη θυσία, λίγο προτοῦ νὰ σηκώσῃ τὰ ἅγια δῶρα, θυμήθηκε τὸν κληρικό του ποὺ ἐτιμώρησε καὶ ποὺ τόσο γι' αὐτὸ μνησικακοῦσε καὶ συλλογίσθηκε τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου μας, πὼς «πρέπει πρῶτα νὰ συμφιλιωνώμαστε μὲ τοὺς ἀδελφούς μας, καὶ ὕστερα νὰ προσφέρωμε στὸ Θεὸ τίς θυσίες καὶ τὰ δῶρά μας».

Φώναξε λοιπὸν τὸν Διάκονο του καὶ τοῦ παράγγειλε νὰ συνελθῇ μονάχος του τῇ θεῖα λειτουργίᾳ καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ πολλές φορές τίς μυστικὲς εὐχές, ὡσότου νὰ γυρίσῃ. Γιατὶ, ὅπως τοῦ εἶπε, ἔχει ἐνοχλήματα στὴν κοιλιὰ του καὶ θὰ λείψῃ λίγο. Βγῆκε λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἱερό κι' εὐθύς παράγγειλε στὸν κληρικὸν ἐκεῖνο νὰ πάῃ νὰ τὸν βρῇ γρήγορα, ποὺ τὸν θέλει. Καὶ μόλις ἐφθασεν ἐκεῖνος βιαστικὸς κοντά του, γονάτισε ἀμέσως μπροστά του, χωρὶς νὰ ντραπῇ καθόλου καὶ χωρὶς νὰ λογιᾶσῃ ὅλως διόλου κανέναν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ παράστεκαν καὶ τὸν ἐβλεπαν, κι' ἄρχισε νὰ τὸν παρακαλῇ γιὰ νὰ τὸν συγχωρέσῃ. Κι' ἐκεῖ-



νος ποῦτανε προτῆτερα τόσον βαρुκαρδισμένος καὶ θυμωμένος μαζί του, μόλις εἶδε τὸ σεβάσμιο ἐκεῖνο κεφάλι σκυφτὸ μπροστὰ στὰ πόδια του, κατανύχθηκεν, ὡς τὰ ἐγκατα τῆς ψυχῆς του. Καὶ τότες, ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ κι' ἀπὸ τὴ λόγιαση τῆς φωτιᾶς καὶ τῆς κόλασης ποὺ τὸν περίμενε, ἔπεσε κι' αὐτὸς προύμυτα μπροστὰ στὸν Ἅγιο καὶ τὸν παρακαλοῦσε κι' αὐτὸς νὰ τὸν συγχωρήσῃ.

Κι' ὁ μακάριος ἐκεῖνος Πατριάρχης τοῦ εἶπε, γεμάτος ἀπὸ συγκίνηση — ὁ Θεὸς νὰ μᾶς συγχωρήσῃ καὶ τοὺς δυὸ μας, τέκνο μου. Κι' ἔσκυπεν ἀμέσως καὶ τὸν ἐσήκωσε, μὲ καλωσύνη. Καὶ μὲ τὴ χαρὰ ζωγραφισμένη στὰ μάτια του καὶ ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν παραστήσῃ μὲ λόγια τὸν ἔσυρε μέσα στὸ ἅγιο Βῆμα. Καὶ τότε μονάχα μπόρεσε νὰ ξεστομίσῃ τὰ ἅγια ἐκεῖνα λόγια πρὸς τὸν Θεό· «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Κι' ἀπὸ τὴ στιγμήν ἐκείνην ὁ κληρικὸς ἐκεῖνος ἔγινε πρότυπο καλῆς συμπεριφορᾶς καὶ καταξιώθηκε μάλιστα νὰ χειροτονηθῆ καὶ Πρεσβύτερος.

### Σταγόνες δροσιᾶς.

Καθρέφτης τοῦ Χριστιανοῦ, λέγανε οἱ παλαιοὶ γέροντες, πὼς εἶναι ἡ προσευχὴ ποὺ κάνομε στὸ Θεό. Κι' ὅπως δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ καθρεφτιστῆ καὶ νὰ ἰδῆ ξάστερα τὸ πρόσωπό του μέσα σὲ θολωμένα καὶ ἀκάθαρτα νερά, ἔτσι δὲν μπορεῖ καὶ ἡ ψυχὴ μας νὰ ὑψωθῆ σὲ καταυκτικὴ προσευχή, ὅταν τὴν κυριεύουνε οἱ βιοτικὲς μέριμνες.

Ἐνας ἄλλος πάλιν Γέροντας ἔλεγε — Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος προσέχῃ νὰ μὴν ἀδικῆ καὶ νὰ μὴ βλάπτῃ κανένα, τότε ὁ λογισμὸς του ἔχει τὰ θάρρητα, πὼς ἡ προσευχὴ ποὺ κάνει γίνεται καλοπρόσδεκτη ἀπὸ τὸν Θεό. Ἄν ὅμως ξέρῃ πὼς κάνει ἀδικίες καὶ πὼς ζημιώνει τὸν ἄλλο, τότε νοιώθει πὼς ἡ προσευχὴ του δὲν γίνεται καλοπρόσδεκτη καὶ πὼς ὁ Θεὸς τὸν συχαίνεται. Γιατὶ ὁ ἀναστεναγμὸς αὐτοῦ ποὺ ἀδικιέται, δὲν ἀφήνει τὴν προσευχὴ τὴν δική του νὰ φθάσῃ ὡς τὸν Θεό.

Καὶ συνέχισε νὰ λέῃ — Ἄν μάθης πὼς κάποιος σ' ἔβρισε καὶ σὲ κακολογᾷ καὶ τύχῃ νὰ σὲ πλησιάσῃ αὐτός, νὰ μὴν δείξης καὶ νὰ μὴν φανερώσῃς ὅλως διόλου, πὼς ἔχεις μάθει τὰ φερσίματά του καὶ τίς βρισιές του αὐτὲς παρὰ νὰ τὸν πλησιάσῃς, μὲ χαμόγελο καὶ μὲ χαρούμενο πρόσωπο, καὶ τότε θὰ μπορέσῃς νὰ προσευχηθῆς, μὲ παρρησία, στὸ Θεὸ καὶ θὰ εἰσακούσῃ τὴν προσευχὴ σου.

Ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς εἶπε κάποτε — Ἄν ὁ ἄνθρωπος δὲν τὸ αἰσθάνεται καὶ δὲν τῶχει βαθεῖα μέσα του, πὼς εἶναι ἁμαρτωλός, ὁ Θεὸς δὲν τὸν εἰσακούει. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ σηκώνει τὶς ἁμαρτίες τὶς δικές του, δὲν ἔχει καιρὸ νὰ βλέπη τὶς ἁμαρτίες καὶ τὰ λάθη ποὺ κάνει ὁ ἕνας κι' ἄλλος. Ὁ Ἀββᾶς Ζήνωνας μάλιστα ἔλεγε, πὼς ὅποιος θέλει νὰ εἰσακούη ὁ Θεὸς τὶς εὐχές του πρόθυμα καὶ γρήγορα, πρέπει ὅταν πάη νὰ προσευχηθῆ καὶ σηκώσῃ τὰ χέρια του ψηλὰ πρὸς τὸν Θεό, νὰ προσευχηθῆ, πρῶτα καὶ μὲ ὅλη του τὴν καρδιά, γιὰ τοὺς ἐχθροὺς του. Καὶ τότε ὁ Θεός, ὅ,τι καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ, θὰ τοῦ τὸ κάμῃ.

Ἄκουσα ἀπὸ κάποιους Πατέρες, πὼς σὲ μιὰ Σκήτη ὅταν ἐλειτουροῦσαν οἱ κληρικοί της, τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ φανερωνότανε σὰν ἀετὸς ἐπάνω ἀπὸ τ' ἅγια δῶρα, χωρὶς νὰ τὸν βλέπη κανένας ἄλλος, παρεκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἦσαν ἱερουργοί.

Μιὰν ἡμέρα λοιπὸν, τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας, πῆγε κάποιος στὸ Διάκο καὶ τοῦ ζήτησε μιὰ χάρη. Κι' αὐτὸς τὸν ἀπόδωξε ἀπότομα λέγοντάς του — «Βρῆκες τὴν ὥρα νάρθης... Φύγε ἀπὸ ἐδῶ κι' ἔλα νὰ μὲ βρῆς μιὰ ἄλλην ὥρα». Ὅταν λοιπὸν ξαναγύρισε ὁ Διάκος κοντὰ στ' ἅγια δῶρα, δὲν φανερώθηκε, ὅπως γινότανε πάντα, τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἀετοῦ καὶ εἶπε τότε ὁ ἱερέας ποὺ ἐλειτουροῦσε στὸ Διάκο — Γιατὶ ἄραγες δὲν φανερώθηκε σήμερα, ὅπως τὸ συνηθίζει πάντα του, ἡ σκιά τοῦ ἀετοῦ; Αὐτὸ θὰ εἶπῃ πὼς ἢ ἐσὺ ἢ ἐγὼ ἔχομε πέσει σὲ κάποια ἁμαρτία, ποὺ ἐμπόδισε νὰ φανερωθῆ ἡ θεία Χάρη. Ἀποτραβήξου λοιπὸν λίγο πάρα πέρα. Καὶ τότες, ἂν κατεβῆ, θὰναι σημάδι πὼς ἐξ αἰτίας σου δὲν κατέβηκε. Κι' ὅταν ξεμάκρυνε ὁ Διάκος, ἀμέσως φανερώθηκεν ὁ ἀετός.

Σὰν ἐτελείωσε λοιπὸν ἡ θεία λειτουργία, εἶπεν ὁ λειτουργὸς ἱερέας στὸ Διάκο — Πές μου τώρα, τί ἔκανες καὶ σὲ τί λάθος ἔπες; Κι' αὐτὸς τ' ἀπάντησε — Δὲν ξέρω νάχω κάμει τίποτε ἄλλο, παρὰ πὼς ἦλθε κάποιος ἀδελφὸς τὴν ὥρα ποὺ ἱερουροῦσα καὶ μοῦ ζήτησε νὰ τοῦ κάνω κάποιαν ἐξυπηρέτησι. Κι' ἐγὼ τὸν ἀπόδωξα ἀπότομα καὶ τοῦ εἶπα — «Φύγε... βρῆκες τὴν ὥρα... δὲν ἔχω καιρὸν αὐτῆ τῆ στιγμῆ». Καὶ τ' ἀποκρίθηκε ἕκεινος. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος ποὺ δὲν φανερώθηκεν ἡ σκιά τοῦ ἀετοῦ. Γιατὶ ὁ ἀδελφός σου στενοχωρήθηκε μαζί σου γιὰ τὸν ἀπότομο τρόπο σου κι' ἔφυγε λυπημένος. Πῆγε λοιπὸν ὁ Διάκος, ὕστερα ἀπὸ αὐτό, κι' ἐζήτησε συγχώρεση ἀπὸ τὸν ἀδελφό.

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς μοναστικῆς πολιτείας τοῦ Ἄθω

## ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ὁ ἀρχέκακος διάβολος, ἀδιάκοπα ἄγρυπνος, ἔκανε νὰ πέση ἓνας ἀδελφὸς τῆς κοινότητος σὲ μῖσος πρὸς τὴν ἀσκητικὴ καὶ κανονικὴ ζωὴ καὶ τὸν ἔστρεψε κατὰ τοῦ Ὁσίου, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι ὁ Ὁσίος τὸν πίεζε καὶ τὸν ἐξεβίαζε στοὺς πνευματικούς ἀγῶνες. Ἔτσι, τὸν κέντρησε στὸν φόνο.

Ἐπωφελοῦμενος τὴν ὥρα τῆς νύχτας, πού ἦταν εὐνοϊκὴ

---

Ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ ἔλεγε — «Νὰ προσέχετε, ἀδέλφια μου, νὰ διαβάσετε, μὲ ὄλη σας τὴν καρδιά, τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ σὰν τὸ παιδί πού θηλάζει τὸ γάλα ἀπὸ τὸν μαστὸ τῆς μητέρας του, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ πίνετε τὸν γλυκασμὸ πού πηγάζει ἀπ' αὐτά. Γιατί ἀπὸ τὰ ἱερὰ αὐτὰ βιβλία θὰ μάθετε τὰ κατορθώματα τῶν ἀρετῶν, καὶ θὰ πλημμυρίζη ἡ ψυχὴ σας ἀπὸ χαρὰ καὶ ἀπὸ ἀγαλλίαση.

Ἄν οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι ἀφοσιώνωνται σὲ διαβάσματα καὶ σὲ μελέτες ἄσοφες — γιατί ἡ σοφία τοῦ κόσμου αὐτοῦ εἶναι μωρία στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ — πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ μελετᾶτε σεῖς τὰ ἱερὰ βιβλία, καὶ νὰ διδάσκεσθε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ψυχῶν σας. Γιατί τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο μακαρίζει αὐτοὺς πού διψοῦνε γιὰ μάθηση κι' ἀναζητοῦνε, μ' ὄλη τους τὴν καρδιά, τὴν μαρτυρία του.

Δὲν ὑπάρχει, ἀδέλφια μου, πιὸ κουζουλὸς ἄνθρωπος, ἀπ' αὐτὸν πού ἔχει γλυκὺ νερὸ καὶ δὲν ποτίζει μιὰ ψυχὴ πού διψᾷ. Καὶ δὲν ὑπάρχει πιὸ φθονερὸς καὶ πιὸ κακόψυχος, ἀπ' αὐτὸν πού διαθέτει ἓνα βιβλίον χρήσιμο κι' ὠφέλιμο, καὶ δὲν τὸ δίνει, γιὰ νὰ οἰκοδομηθῇ κι' ἓνας ἄλλος ἀδελφὸς του. Πῆτε μου, ἀδέλφια μου, ξέρετε μήπως ἄλλον ὀκνηρότερον ἄνθρωπον, ἀπ' αὐτὸν πού διψᾷ καὶ βρίσκεται κοντὰ σὲ μιὰ δροσοπηγὴ, κι' ὅμως δὲν ἀπλώνει τὰ χέρια του νὰ πάρη λίγο νερὸ, γιὰ νὰ σβύσῃ τὴν δίψα του; Καὶ ποῖος ἄλλος εἶναι ἀμελέστερος ἀπ' αὐτὸν πού ἔχει στὴ διάθεσή του ἓνα βιβλίον, κι' ὅμως τῶχει παραπεταμένο καὶ δὲν τ' ἀνοίγει νὰ τὸ διαβάσῃ; Προσπαθᾶτε λοιπόν, ἀδέλφια μου, νὰ βοηθᾶτε τοὺς ἀδελφούς σας, πού διψοῦνε γιὰ μάθηση, γιὰ νὰ φωτίζεται ὁ νοῦς τους στὸ καλὸ καὶ νὰ εὐλογοῦνε τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πού σὰν καλὸς μισθαποδότης θὰ σᾶς τὸ ἀνταποδώσῃ.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

για τὸν σκοπὸ του, δηλαδή τὴν ὥρα πού ὁ Ὅσιος ἀγρυπνοῦσε προσευχόμενος, πῆγε ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του καὶ πλησιάζοντας εἶπε: «Εὐλόγησον, πάτερ!» Σκεπτόμενος ὅτι, ἀκούοντας τὴ φωνή, ὁ Ὅσιος θὰ ἔβγαине, ἦταν βέβαιος ὅτι θα ἔκανε τὸν φόνο μὲ κάθε ἀσφάλεια. Ἡ φωνὴ ἐκείνη ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ Ἰακώβ, ἀλλὰ τὰ χέρια ἦταν τὰ χέρια τοῦ Ἡσαΐ (Γένεσις κζ' 22). Κι' ὁ Ὅσιος, ὅπως ὁ δίκαιος Ἀβελ, δὲν ἤξερε ὅτι ἓνας Κάιν στεκόταν μπροστὰ στὴ θύρα τοῦ κελλιοῦ του. Ρώτησε, λοιπόν, μισανοίγοντας τὴν πόρτα: «Καὶ σύ, ποῖος εἶσαι;» Τότε ὁ φονιάς, ἀκούοντας τὴ φωνὴ τοῦ Ὁσίου, συγκλονίσθηκε ἀπὸ τὸν τόνο κι' ἔχοντας γίνει σὰν ἄψυχο ἀπὸ τὸν φόβο καὶ τὸ σάστισμα, ἄνοιξε τὴ φοῦχτα καὶ τὸ μαχαίρι ἔπεσε στὸ δάπεδο. Κι' εὐθύς, πέφτοντας μπρούμυτα, ἀγκάλιασε τὰ πόδια τοῦ Ἀθανασίου, ἰκετεύοντάς τον: «Σπλαχνίσου, πάτερ, τὸν παρὰ λίγο φονιᾶ σου, συχώρα τὸ ἀνόμημά μου καὶ ξέχνα τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιάς μου!» Ὁ Ὅσιος, ἀνάβοντας τὸ λυχνάρι καὶ βλέποντας τὸ μαχαίρι στὸ δάπεδο, κατάλαβε τὴν πρόθεσί του κι' εἶπε: «Εἶμαι, λοιπόν, κανεὶς ληστής κι' ἦλθες μ' αὐτὸ τὸ ὄπλο, τέκνο μου; (Πρβλ. Ματθ. κστ' 55). Κλείσε τὸ στόμα σου, κρύψε τὸ φταίξιμό σου. Μὴν ἐκθέτης τὸν ἑαυτὸ σου στὴν κοινὴ περιφρόνησι καὶ μὴν ἀποκαλύψης αὐτὸ, πού ἔγινε, σὲ κανένα καὶ ποτέ. Ὁ Θεὸς σοῦ συχώρεσε τὴν ἁμαρτία σου καὶ νὰ πού σὲ ἀγκαλιάζω καὶ σὲ λέω παιδί μου». Ὁ Ὅσιος, πραγματικά, τοῦ ἔδειξε μεγάλη στοργή. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ἀδελφός, καταλαβαίνοντας τὴν ἁμαρτία του, δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν κρύψει. Διακήρυξε ἔτσι παντοῦ τὴν ἀνεξικακία καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Ὁσίου. Λένε, ὅτι σὰν πέθανε, ὁ Ἀθανάσιος τὸν ἔκλαψε ὅσο κανέναν ἄλλο.

\* \* \*

Ὅσο μεγάλωνε τὸ ποίμνιο στὴ Λαύρα, τόσο μεγαλύτεροι ἦταν κι' οἱ ἀσκητικοὶ ἀγῶνες, πού ὁ Ἀθανάσιος ἐπέβαλλε στὸν ἑαυτὸ του. Ἐπέβαλλε πάνω του μιὰ αὐτοκυριαρχία, ἐμήκνυε τὶς ἀγρυπνίες του καὶ, σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς σαρακοστές, συνέχιζε τὴ νηστεία του ἐπὶ πέντε ἀκόμα ἡμέρες. Ὅλη του ἡ ζωὴ ἦταν μιὰ νηστεία. Ὅταν βρισκόταν στὴν Τράπεζα, μὲ τοὺς ἀδελφούς του, τοὺς μοίραζε ὅ,τι εἶχε σερβιρισθῆ, ὁ ἴδιος ἔκανε ὅτι ἔτρωγε, γιὰ νὰ ἀποφεύγη τὰ βλέμματά τους. Στὶς ἀγρυπνίες, ἔκανε τὴ νύχτα ἡμέρα καὶ τὰ πόδια του ἦταν ὅλο κίρσοι ἀπὸ τὴν πολλὴ ὀρθοστασία. Ἄν καμμιά φορὰ, τὸ βράδυ, εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ λίγο ἐλαφρὸ ὕπνο, πλάγιαζε πάνω σ' ἓνα τομάρι καὶ μοναδικὸ σκέπασμα εἶχε τὸ πανώρασό του. Ἔτσι, εἶχε ἀδιάκοπα πάνω του τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, πού συνερ-

γούσε σέ ὅλα. Πόσοι καί πόσοι δὲν ἀναστηλώνονταν μὲ τὶς προτροπές του! Στὸν καθένα ἔβαζε τὸν κανόνα πού ἄρμοζε, ἰδιαιτέρα ἢ μπροστὰ σέ ὅλους. Δίδασκε, τιμωροῦσε, παρηγοροῦσε, ἀναστήλωνε μπροστὰ στὸν ἀόρατο ἐχθρό, βαστάζοντας τὸ φορτίο ὅλων στοὺς δικούς του ἄμους, γινόμενος ὅλα γιὰ ὅλους καὶ σώζοντας ὅλους μὲ τὴν ἐνθάρρυνσί του καὶ μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς του. Τὶ προσπάθειες ἔκανε γιὰ νὰ κρύβῃ τὰ θαύματά του! Ἄλλὰ ἐκεῖνα προδίνονταν μόνον τους. Ἔβαζε τὰ χέρια πάνω στοὺς ἀρρώστους, καὶ σὰν νὰ εἶχε ἀγγίξει τὸν πόνο τους, τὸν ἐξαφάνιζε. Ἄν κανεὶς κατάλαμβανόταν ἀπὸ τὸ πάθος τῆς διαφωνίας, τοῦ μίσους ἢ τοῦ φθόνου, ἀνοιγε τὴν καρδιά του στὸν Ὅσιο. Κι' ἐκεῖνος τότε τοῦ θύμιζε ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχη ἀγάπη γιὰ τὸν πλησίον του καὶ τοῦ ἀπέθετε τὸ ραβδί του πάνω στὸ κεφάλι ἢ στὸ στήθος.

\* \* \*

Μιά μέρα, πού τὸ μοναστήρι χρειάζόταν ψάρια γιὰ κάποια μεγάλη ἑορτή, ὁ Ὅσιος ἔστειλε στὸ ψάρεμα τοὺς ἐντεταλμένους γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ ἀδελφούς, προσδιορίζοντάς τους τὸ μέρος, ὅπου ἔπρεπε νὰ ρίξουν τὰ δίχτυα. Αὐτοί, ὅμως, ἐσκέφθηκαν ὅτι ἕνας ἄλλος τόπος ἦταν πιὸ κατάλληλος, ἔβρισαν τὰ δίχτυα ἐκεῖ κι' ἔπιασαν πολὺ ψάρι. Ὅταν γύρισαν στὴ Λαύρα, ὁ Ὅσιος εἶδε τὸ ἀποτέλεσμα κι' εὐχαριστήθηκε πολὺ. Ἄλλὰ ὅταν τὸν πληροφόρησαν γιὰ τὸν τόπο, ὅπου εἶχαν πιάσει τὰ ψάρια, ὁ Ὅσιος τοὺς ἐπιτίμησε γιὰ τὴν ἀνυπακοή τους, παρ' ὅλο ὅτι δὲν τὴν εἶχαν κάνει οὔτε ἀπὸ νωθρότητα οὔτε ἀπὸ ἔλλειψι σεβασμοῦ ἀπέναντί του. Εὐθύς, λοιπόν, μὲ πρόσταγμα τοῦ Ὁσίου, ὅλα ἐκεῖνα τὰ ψάρια ξεφορτώθησαν στὴ γῆ καὶ σκορπίστηκαν. Κι' ἔτσι δόθηκε μάθημα καὶ στοὺς ἄλλους ἀδελφούς νὰ μὴ παραβαίνουν ποτὲ τὰ προστάγματα, ἀκόμα καὶ γιὰ λόγους ἀγνοῦς.

\* \* \*

Ἦταν βαρυχειμωνιά κι' ὁ Ὅσιος βρισκόταν μιὰ μέρα μπροστὰ στὸ κελλί του, ὅταν ὁ μοναχὸς Ἰωάννης, πού φύλαγε τὴν ἀποθήκη μὲ τὰ τρόφιμα, περνοῦσε ἀπὸ μπροστὰ του. Ὁ Ὅσιος τὸν κάλεσε κι' ἐκεῖνος πλησίασε μὲ τὴ συνηθισμένη του ὑπακοή. Ὁ Ὅσιος ἔμεινε σκεπτικὸς καὶ ταραγμένος γιὰ κάμποσο. Τέλος, τοῦ εἶπε: «Φώναξέ μου τὸν κυνηγὸ Θεόδωρο». Κι' ὅταν ἐκεῖνος παρουσιάσθηκε, τοῦ εἶπε: «Πήγαινε νὰ φᾶς κι' ὕστερα πάρε τρόφιμα καὶ τρέξε στὴν Κερασιά (τόπος, πού ἀπείχε δυὸ ὥρες ἀπὸ τὴ Λαύρα). Σὰν βρεθῆς μπροστὰ στὰ Χαλάσματα (αὐτὴ ἡ τοποθεσία θὰ ἦταν πιθανώτατα στὴν ἄκρη τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθω), πήγαινε κοντὰ στὴ θάλασσα

κι' ἐκεῖ θὰ συναντήσης τρεῖς ἀποκαμωμένους ἀνθρώπους. Ὁ ἕνας θὰ εἶναι μοναχός. Τρέχα, γιὰ νὰ τοὺς προλάβης ζωντανούς. Δός τους ψωμί καὶ στήριξέ τους, πρὶν παραδώσουν τὸ πνεῦμα. Ὑστερα, πάρε τους μαζί σου καὶ γύρνα πίσω». Ὁ κυνηγός, κάνοντας ὅ,τι προστάχθηκε, τὰ βρῆκε ὅλα καθῶς τοῦ τὰ εἶχε προφητέψει ὁ Ὅσιος. Ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε νὰ φᾶνε καὶ τοὺς στήριξε, ὠδήγησε ἐκείνους τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους στὸ μοναστήρι. Κι' αὐτοὶ εὐχαρίστησαν γιὰ τὴ σωτηρία τους τὸν Θεὸ καὶ τὸν λειτουργό του.

\* \* \*

Μιά μέρα, πού ὁ Ὅσιος μαρκάρησε γιὰ κάποια δουλειά, μὲ μερικοὺς ἀδελφοὺς τῆς Λαύρας, ἔτυχε νὰ τοὺς λείψη τὸ νερό. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, ἐξαντλημένος ἀπὸ τὴ φοβερὴ δίψα, ἔφθασε στὸ κατῶφλι τοῦ θανάτου. Ὁ Ὅσιος, πού εἶχε ἀπέραντη στοργή γιὰ τὰ πνευματικά του τέκνα, τὸν συμπόνεσε. Πῆρε, λοιπόν, ἕνα σταμνὶ καὶ τὸ γέμισε μὲ νερὸ τῆς θάλασσας. Ὑστερα τὸ εὐλόγησε κι' ἔδωσε στὸν μοναχὸ νὰ πιῇ, λέγοντας: «Στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πάρε, πῆς καὶ δόσε καὶ στοὺς ἄλλους ἀδελφούς». Ἐκεῖνος πῆρε τὸ σταμνί, δοκίμασε τὸ νερό, εἶδε ὅτι ἦταν γλυκό, ἤπιε, ξεδίψασε καὶ μοίρασε τὸ ὑπόλοιπο στοὺς ἄλλους ἀδελφούς.

\* \* \*

Ὁ διακριτικώτατος αὐτὸς ποιμένας, ὁ σοφὸς αὐτὸς γνώστης τῶν θείων πραγμάτων, ἤξερε ὅτι οἱ δαίμονες πολεμοῦν μὲ κάθε τρόπο τοὺς ἐνοίκους τῶν μοναστηριῶν. Ἐννοιωθε, λοιπόν, χρέος του νὰ βοηθῇ αὐτοὺς πού τοὺς κύκλωνε ὁ πειρασμός. Ἐκρίνε ἔτσι ὠφέλιμο νὰ πηγαίνει κάθε ἡμέρα, μετὰ τὴν τελευταία ἀνάγνωσι, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ παρεκκλήσια τῆς Λαύρας, ἐκεῖνο τῶν Ἀγίων Σαράντα, ὥστε οἱ ἀδελφοὶ νὰ ἔρχονται ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο νὰ τοῦ διηγηθοῦν τίς ἐνέδρες τοῦ Πονηροῦ, τόσο ἐκεῖνες πού τοὺς εἶχαν τύχει κατὰ τὴν ἀγρυπνία, στὸν Ὄρθρο, ὅσο κι' ἐκεῖνες πού τοὺς εἶχαν στήθῃ κατὰ τὸν ὕπνο. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀρμάτωσε μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν ὑπομονή. Ἐξ ἄλλου, τοὺς θεράπευε καὶ μὲ χωριστὸ τρόπο, μὲ φάρμακα κατάλληλα γιὰ ὅ,τι τοῦ ἐξαγόρευε ὁ καθένας, ἀνάλογα μὲ τὴν κάθε πνευματικὴ ἀρρώστεια. Κι' ἔτσι τοὺς ἔστελνε πίσω γεμάτους χαρὰ καὶ δύναμι στὸν πόλεμο κατὰ τῶν δαιμόνων. Ἦταν γι' αὐτὸν κανόνας κι' ἀποστολὴ ἀπαρβίασθη τὸ νὰ πηγαίνει κάθε ἡμέρα στὸ παρεκκλήσιο τῶν Ἀγίων Σαράντα Μαρτύρων καὶ νὰ παρηγορῇ καὶ νὰ στηρίξῃ ἐκεῖ μέσα τοὺς δοκιμαζόμενους ἀδελφούς. Ἀλλὰ δὲν ἦταν μόνο ἡ ἐκκλη-

## ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἀπὸ 11.9.63 ἕως 10.10.63 ἐχορηγήθησαν παρὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. αἱ κάτωθι συντάξεις καὶ ἐφ' ἅπαξ βοηθήματα.

Αἰδεσιμ. Χαμακιώτην Ἀθανάσιον, Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, γ'. μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 946. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 24.137.

Πρεσβυτέραν Εὐανθίαν Χαρ. Κιάμου, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 502. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 17.751.

Πρεσβυτέραν Βασιλικὴν Ἰ. Ἀγγελῆ, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, γ'. μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 504. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 21.398.

Αἰδεσιμ. Ἀλεξίου Γεώργιον, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Παραμυθίας, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 990. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 26.582.

Αἰδεσιμ. Παπαθεοδώρου Κωνσταντῖνον, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ξάνθης, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 538. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 27.431.

Πρεσβυτέραν Παρασκευὴν Εὐαγγ. Ἀγγελούση, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 557. Ἐφ' ἅπαξ 16.037.

---

## ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδεσ. Γεώργιον Κατσούραν, Κάρπην Γουμενίτσας. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας εἰς ἀμφοτέρω τὰ περιοδικά. Εὐχαριστοῦμεν.— Αἰδεσ. Γεώργιον Μητσόπουλον, Ἐλαιοχώριον. Ἐὰν ἐξέλθετε τῆς ὑπηρεσίας διὰ λόγους υἰείας, ἡ σύνταξις, τὴν ὁποίαν θὰ λάβετε ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 780 δρχ. μηνιαίως, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν μέχρι σήμερον ἐτῶν ὑπηρεσίας τὰ ὁποῖα ἔχετε. Τὸ ἐφ' ἅπαξ βοήθημα θὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ποσὸν τῶν 24.000 δραχμῶν περίπου. Ἡ ὑποβολὴ τῶν δικαιολογητικῶν θὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς γνωματεύσεως τῆς Ἀνωτάτης Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ παραπεμφθῆτε ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου σας. Πέραν τῆς γνωματεύσεως θὰ πρέπει νὰ ἔχετε τὴν ἔνορκον βεβαίωσιν δύο ἰατρῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, ἐνώπιον τοῦ Ἐιρηνοδίκου, δι' ἧς θὰ βεβαιούται ὅτι εἴσθε ἀνίκανος διὰ λόγους υἰείας νὰ ἐπιτελέσετε τὰ ἐφημερικά σας καθήκοντα. Ὡσαύτως θὰ ὑποβάλετε φύλλον διακοπῆς μισθοδοσίας, ἀπὸ τὸ οἰκεῖον Ταμεῖον Πληρωμῶν, τὸ ἀτομικὸν βιβλιάριον θεωρημένον ὑπὸ τοῦ οἰκεῖου Μητροπολίτου, βεβαίωσιν ἐμφανίσαν τὸν χρόνον διορισμοῦ, τὰς μεταθέσεις κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν κ.λ.π. Τὰ δικαιολογητικά, μετὰ τῆς αἰτήσεως θὰ ὑποβληθοῦν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. μέσῳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεός σας.— Αἰδεσ. Νικόλαον Τσικέλην, Τσούγκουρον Τρικάλων. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας. Εὐχαριστοῦμεν.— Αἰδεσ. Ἰ. Παπανικολάου, Περιγιάλι Κορίνθου. Ἐγένετο ἡ διόρ-

---

σία, ὅπουμποῦσε κανεὶς νὰ τοῦ μιλήσῃ ἰδιαίτερα. Ὅλη τὴν ἡμέρα, ἀκόμα καὶ τὴ νύχτα, ὅποιος ἤθελε, πήγαινε ἐλεύθερα νὰ βρῆ τὸν Ὅσιο στὸ κελλί του, ἀποκομίζοντας ὠφέλιμους πνευματικὸς καρπούς.

Ἀπόδοσις ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

θωσις τῆς διευθύνσεώς σας, συμφώνως τῇ ὑποδείξει σας.— Πανος. Ἄρχιμ. Βασίλειον Οἰκονόμου, Χαλκίδα. Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς τὰ ζητηθέντα τεύχη.— Ἱεροδ. Κυπριανὸν Θεοδόσην, Ἰ. Μ. Βελανιδιάς, Καλαμάτας. Ἐστάλησαν ζητηθέντα τεύχη.— Αἰδ. Οἰκον. Κοροκίδαυ, Καρπενήσιον. Ἐξερχόμενοι τῆς ὑπηρεσίας τὴν 31.12.1964 θὰ λάβετε, κατὰ τὴν παρά τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. παρασχεθεῖσαν εἰς ἡμᾶς πληροφορίαν, πλήρη σύνταξιν. Ἐπομένως δὲν ἀπαιτεῖται ἐξαγορὰ ἐφημεριακῆς προϋπηρεσίας.— Αἰδεσ. Γεώργιον Νικολαΐδην, Πτελέαν Ὀρεστιάδος. Ἡ σύνταξις σας θὰ ἀνέρχεται εἰς 776 δρχ. περίπου μηνιαίως, τὸ δὲ ἐφ' ἅπαξ βοήθημα εἰς 18.000 περίπου δραχμίας. Τὰ ἄνω ποσὰ καθορίζονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐτῶν συμμετοχῆς σας εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε.— Αἰδεσ. Νικὸλ. Βούλγαρη, Λευκίμην Κερκύρας. Σᾶς ἐστάλησαν τὰ τεύχη ἀπὸ 20.12.1962 ἕως σήμερον καὶ ἐνεγράφητε ἐκ νέου.— Αἰδεσ. Διονύσιον Δημητρόπουλον, Σκληρὸν Ἀνδριταίνης. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας. Εὐχαριστοῦμεν.— Αἰδεσ. Κωνσταντῖνον Πανακωνσταντίνου, Ἰωάννινα. Ἐνεγράφητε συνδρομητῆς καὶ ἀπεστάλησαν τὰ τεύχη ἀπὸ 1.7.1963.— Αἰδεσ. Γεώργιον Παπανδρέου, Λογγὰ Μεσσηνίας. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς σας καὶ ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα τεύχη.— Αἰδεσ. Πρωτοπρεσβύτερον Δημήτριον Κ. Μαλλάν, Ἀφροδισίου Χίου. Ἐξερχόμενος τῆς ὑπηρεσίας θὰ λάβετε ὡς σύνταξιν τὸ ποσὸν τῶν 927 δρχ. περίπου μηνιαίως. Τὰ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὀρίου ἡλικίας (75ον ἔτος) δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ἦτοι ὁ διαδραμῶν ἀπὸ 31.12.1961 χρόνος ὑπηρεσίας δὲν ἐπηύξησε τὴν σύνταξιν σας. Ὡς ἐφ' ἅπαξ θὰ λάβετε τὸ ποσὸν τῶν 18.000 δρχ. περίπου.— Αἰδεσ. Κωνσταντῖνον Γάτσιαν, Θεσσαλονικῆν. Εἰς τὸ Πανος. Ἡγούμενον ἀπαντῶμεν δι' ἰδιαίτερας ἐπιστολῆς. Ζητηθὲν τεύχος ἐστάλη. Δὲν ἔχετε ὀφειλὴν τινα εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν».— Αἰδεσ. Κλέανθην Φωτιάδην, Ἀνατολικὸν Ἑορδαίας. Ἀπαντῶμεν δι' ἰδιαίτερας ἐπιστολῆς, σχετικῶς πρὸς τὰ ζητούμενα τεύχη.— Αἰδεσ. Ἰωάννην Νικολάου, Παιανίαν Αἰτωλίας. Εἶτε τώρα ἐξέλθετε τῆς ὑπηρεσίας εἶτε βραδύτερον ἡ σύνταξις σας θὰ εἶναι ἡ αὐτὴ, διότι τὰ διακινούμενα ἐν ὑπηρεσίᾳ ἔτη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 75ου ἔτους δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν σύνταξιν. Ἡ σύνταξις σας ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 995 μηνιαίως, τὸ δὲ ἐφ' ἅπαξ εἰς τὸ ποσὸν τῶν 24.000 δρχ. περίπου.

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**Εὐαγγέλιον Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ὁ Κύριος ὡς τὸ πρότυπον τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν. — **Πρεσβ. Δημητρίου Δρίτσα**, Τινὰ ἀπὸ τὴν ἀσματογραφίαν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγ. Δημητρίου. — **Ἀμμωνᾶ**, Ὁ Παπαφλέσσας. — **Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Ἀθ. Καλύβα**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ἐλπιδοφόρον μῆνυμα. — **Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἅγιοι Τόποι. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» Μέρος τρίτον. Ψυχοφελεῖς ἐπιστάσεις ἐκ τοῦ Λευτικού. Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα**. — **Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου**, Πλειότερον καὶ καθαρότερον φῶς στὴν νεολαίαν μας. — **Βασ. Ἡλιάδη**, Ρόδος, Κέντρον τῆς Ὀρθοδόξου ἐνότητος. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετικὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἡθικῶν διδασκαλιῶν». Ἀπόδοσις **Ἀνθίμου Θεολογίτη**. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἀπὸ τὸν βίο τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου. — Εἰδήσεις τοῦ TAKE. — Ἀλληλογραφία.